

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA UPRAVO**

Diplomsko delo

**VPLIV KRIZE NA OBSEG DENARNE
SOCIALNE POMOČI V REPUBLIKI
SLOVENIJI IN PRIMERJAVA Z EU**

Barbara Bizjak

Ljubljana, september 2015

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA UPRAVO**

DIPLOMSKO DELO

**VPLIV KRIZE NA OBSEG DENARNE SOCIALNE POMOČI V
REPUBLIKI SLOVENIJI IN PRIMERJAVA Z EU**

Kandidatka: Barbara Bizjak
Vpisna številka: 04038978
Študijski program: Visokošolski strokovni študijski program Uprava prva stopnja
Mentor: izr. prof. dr. Aleksander Aristovnik

Ljubljana, september 2015

IZJAVA O AVTORSTVU DIPLOMSKEGA DELA

Podpisana Barbara Bizjak, študentka visokošolskega strokovnega programa Javna uprava, z vpisno številko 04038978, sem avtorica diplomskega dela z naslovom: Vpliv krize na obseg denarne socialne pomoči v Republiki Sloveniji in primerjava z izbranimi državami članicami EU.

S svojim podpisom zagotavljam, da:

- je predloženo delo izključno rezultat mojega lastnega raziskovalnega dela,
- sem poskrbela, da so dela in mnenja drugih avtorjev oz. avtoric, ki jih uporabljam v podloženem delu, navedena oz. citirana v skladu s fakultetnimi navodili,
- sem poskrbela, da so vsa dela in mnenja drugih avtorjev oz. avtoric navedena v seznamu virov, ki je sestavni element predloženega dela in je zapisan v skladu s fakultetnimi navodili,
- sem pridobila vsa dovoljenja za uporabo avtorskih del, ki so v celoti prenesena v predloženo delo in sem to tudi jasno zapisala v predloženem delu,
- se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del, bodisi v celoti bodisi v obliki skoraj dobesednega parafraziranja bodisi v grafični obliki, s katerim so tuje misli oz. ideje predstavljene kot moje lastne – kaznivo po zakonu (Zakon o avtorskih in sorodnih pravicah, Ur. list RS, št. 21/95), kršitve pa se sankcionira tudi z ukrepi po pravilih Univerze v Ljubljani in Fakultete za upravo,
- se zavedam posledic, ki jih dokazano plagiatorstvo lahko predstavlja za predloženo delo in za moj status na Fakulteti za upravo,
- je elektronska oblika identična s tiskano obliko diplomskega dela ter soglašam z objavo dela v zbirki »Dela FU«.

Diplomsko delo je lektorirala: Kaja Otovič, univ. dipl. spl. jez.

Ljubljana, september 2015

Podpis avtorice:

POVZETEK

V diplomskem delu je predstavljen vpliv krize na obseg denarne socialne pomoči v Republiki Sloveniji in je prikazana primerjava z izbranimi državami članicami Evropske unije (Avstrijo, Hrvaško in Nemčijo). V Sloveniji se je v zadnjih letih povečalo število prejemnikov denarne socialne pomoči kot posledica krize, ki se je pojavila v drugi polovici leta 2008. Največja posledica vpliva krize je nastanek brezposelnosti in s tem povečanje prejemnikov denarne socialne pomoči.

Zaradi visoke brezposelnosti in manjšega dohodka v gospodinjstvih, sprememb v socialni zakonodaji in varčevalnih ukrepov se vse od pojava krize v Sloveniji povečuje stopnja tveganja revščine. Slovenija kot socialna država v veliki meri pomaga ljudem, da bi bili v čim manjši socialni stiski. Mnogi so zaradi krize prišli v situacijo, ko po daljšem obdobju revščine nimajo več možnosti za izhod iz kriznega položaja. Od začetka krize do danes se je najbolj poslabšal položaj družin z otroki. To poslabšanje se lahko pripisuje predvsem dejavnikom, povezanim s trgom dela. Podatki o prejemkih denarnih socialnih pomoči kažejo, da je v Sloveniji že dalj časa delež dolgotrajnih upravičencev denarne socialne pomoči relativno visok, kar pomeni, da je izhod iz situacije, ko posamezniki in družine nimajo lastnega dohodka ali pa so ti zelo nizki in so zato odvisni od denarne socialne pomoči. Tako kot Slovenijo je kriza prizadela tudi ostale članice Evropske unije. V vseh državah se je povečalo število prosilcev in s tem tudi prejemnikov denarne pomoči. Najmanjši vpliv pa je imela kriza na Nemčijo, saj je tako kot gospodarsko tudi finančno najbolj razvita država. Največji vpliv pa je imela kriza na Hrvaško.

Na podlagi statističnih podatkov sem predstavila denarno socialno pomoč v Sloveniji, Avstriji, Hrvaški in Nemčiji. S tem želim ugotoviti, katera država ima glede na število vseh prebivalcev v državi največ prejemnikov denarne socialne pomoči in koliko to znaša za posamezno leto. Na začetku diplomskega dela opredeljujem vplive krize na posamezna področja v Sloveniji, v nadaljevanju pa sistem socialne varnosti in socialnega varstva, denarno socialno pomoč po vrstah in nato primerjavo z izbranimi državami članicami EU.

Ključne besede: denarna socialna pomoč, kriza, sistem socialne varnosti, sistem socialnega varstva, vloga države, Slovenija, Evropska unija.

SUMMARY

IMPACT OF THE CRISIS ON THE SCOPE OF FINANCIAL SOCIAL ASSISTANCE IN THE REPUBLIC OF SLOVENIA AND COMPARISON WITH EU

This thesis presents the influence of the crisis on the scope of social assistance in Slovenia and shows a comparison with chosen European Union Member States (Austria, Croatia and Germany). In Slovenia in recent years has risen the number of recipients of social assistance as a consequence of the crisis, which emerged in the second half of 2008. The biggest consequence impact of the crisis is the emergence of unemployment and thereby escalation the recipients of social assistance.

Because of high unemployment and lower household income, changes in social legislation and because of the austerity measures, since the emergence of the crisis in Slovenia is increasing the risk of poverty rate. Slovenia as a social state extensively help to people that they would be in as small as possible social distress. Many are due to come into a situation of crisis where after a long period of poverty have no more options to exit from the crisis situation. Since the beginning of the crisis until today, it has the most deteriorated situation for families with children. This deterioration may be attributed mostly to factors related to the labor market. Information on the remuneration of cash social assistance show that in Slovenia for a long time the share of long-term beneficiaries of social assistance is relatively high, which means that there is way out from situations where individuals and families have no income of their own or they can be very low and are therefore dependent from social assistance. Like Slovenia, the crisis has also affected other members of the European Union. In all countries, the increase in the number of applicants and thus recipients of financial assistance. Minimum influence the crisis had on Germany, as well as the economically and financially most developed country.

Based on the statistics I presented to social assistance in Slovenia, Austria, Croatia and Germany. With this I want to determine which country has given the number of inhabitants in the country, most recipients of social assistance, and how much is for a single year. At the beginning of the thesis I define the influence of the crisis on individual areas in Slovenia, hereinafter referred to as the system of social security and social protection, social assistance by type and then compare with selected EU Member States.

Keywords: social assistance, social security system, social welfare system, the role of the country, Slovenia, European Union.

KAZALO

IZJAVA O AVTORSTVU DIPLOMSKEGA DELA	iii
POVZETEK.....	v
SUMMARY	vi
KAZALO PONAZORITEV	viii
KAZALO GRAFIKONOV	viii
KAZALO TABEL	viii
SEZNAM UPORABLJENIH KRATIC IN OKRAJŠAV.....	ix
1 UVOD.....	1
2 GOSPODARSKA IN FINANČNA KRIZA V SLOVENIJI.....	3
2.1 MAKROEKONOMSKE RAZMERE IN GIBANJE TRGA DELA.....	3
2.2 GOSPODARSKA RAST	7
2.3 JAVNE FINANCE V SLOVENIJI OD ZAČETKA KRIZE.....	8
3 SISTEM SOCIALNE VARNOSTI.....	12
3.1 SISTEM SOCIALNE VARNOSTI V SLOVENIJI	12
3.1.1 SOCIALNA ZAŠČITA	13
3.1.2 SOCIALNO ZAVAROVANJE IN DODATNO ZAVAROVANJE	14
3.2 DRUŽBOSLOVNI IN PRAVNI VIDIKI SOCIALNE VARNOSTI.....	14
4 SISTEM SOCIALNEGA VARSTVA.....	16
4.1 SOCIALNO VARSTVO V SLOVENSKE UREDITVI.....	16
4.1.1 PRAVNA UREDITEV	17
4.1.2 UPRAVIČENCI	18
4.1.3 NOSILCI IN IZVAJALCI SISTEMA	18
4.1.4 FINANCIRANJE SOCIALNO VARSTVENE DEJAVNOSTI.....	19
4.2 SOCIALNO-VARSTVENI PREJEMKI	19
4.3 DENARNA SOCIALNA POMOČ.....	20
4.3.1 NAČIN DODELITVE DENARNE SOCIALNE POMOČI	21
4.3.2 ZMANJŠEVANJE IN POVEČANJE DENARNE SOCIALNE POMOČI	21
4.3.2.1 ZMANJŠANJE DENARNE SOCIALNE POMOČI	21
4.3.2.2 POVEČANJE DENARNE SOCIALNE POMOČI ZA DODATEK ZA POMOČ IN POSTREŽBO	22
4.3.3 IZREDNE DENARNE SOCIALNE POMOČI.....	22
4.3.4 DODELJEVANJE IN IZPLAČEVANJE DENARNE SOCIALNE POMOČI	24
5 DENARNA SOCIALNA POMOČ V SLOVENIJI IN TUJINI	33
5.1 DENARNA SOCIALNA POMOČ V SLOVENIJI	33
5.1.1 POVPREČNA VIŠINA DENARNE SOCIALNE POMOČI.....	33
5.1.2 POVPREČNO ŠTEVILO PREJEMNIKOV DENARNE SOCIALNE POMOČI	34
5.2 DENARNA SOCIALNA POMOČ V AVSTRIJI	36
5.3 DENARNA SOCIALNA POMOČ NA HRVAŠKEM	38
5.4 DENARNA SOCIALNA POMOČ V NEMČIJI.....	40
6 PRIMERJAVA MED SLOVENIJO IN IZBRANIMI DRŽAVAMI EU	43
7 ZAKLJUČEK.....	46
LITERATURA IN VIRI.....	48

KAZALO PONAZORITEV

KAZALO GRAFIKONOV

Grafikon 1: Prikaz padca brezposelnosti.....	7
Grafikon 2: Prejemniki socialne pomoči glede na spol in starost vlagatelja v Nemčiji.....	41
Grafikon 3: Prejemniki denarne socialne pomoči v izbranih državah članicah EU.....	44

KAZALO TABEL

Tabela 1: Ključni kazalniki gospodarske rasti, Slovenija 2009–2013.....	8
Tabela 2: Mesečno število prejemnikov izredne denarne socialne pomoči, povprečna višina pomoči ter višina izplačanih sredstev.....	23
Tabela 3: Število izplačanih denarnih socialnih pomoči za mesec glede na spol vlagatelja	25
Tabela 4: Število izplačanih denarnih socialnih pomoči za mesec glede na starost vlagatelja.....	26
Tabela 5: Število upravičencev do denarne socialne pomoči, po regijah v Sloveniji za mesec januar 2011	27
Tabela 6: Število izplačanih denarnih socialnih pomoči glede na glavni vir dohodka vlagatelja.....	28
Tabela 7: Povprečna višina denarne socialne pomoči	34
Tabela 8: Povprečno število prejemnikov denarne socialne pomoči	35
Tabela 9: Število prejemnikov socialne pomoči (BMS) v Avstriji	37
Tabela 10: Število prejemnikov socialne pomoči od leta 2007 do leta 2011 v Republiki Hrvaški.....	39
Tabela 11: Število prejemnikov denarne pomoči za preživljanje v Nemčiji.....	42
Tabela 12: Prejemniki denarne socialne pomoči v izbranih državah članicah EU v primerjavi s celotno državno populacijo	43
Tabela 13: Odstotek prejemnikov denarne socialne pomoči v primerjavi s celotno populacijo izbranih držav EU.....	44
Tabela 14: Izdatki za socialno zaščito, izraženi v % BDP in v EUR na prebivalca.....	45

SEZNAM UPORABLJENIH KRATIC IN OKRAJŠAV

KRATICE

BDP	Bruto domači proizvod
DRŽAVLJANI EGP	Državljeni evropskega gospodarskega prostora
DSP	Denarna socialna pomoč
EU	Evropska unija
EUROSTAT	Statistični urad Evropske unije
IDSP	Izredna denarna socialna pomoč
MDDSZ	Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve
NPSV	Nacionalni program socialnega varstva
RENPSV13-20	Resolucija o nacionalnem programu socialne varnosti za obdobje 2013–2020
RS	Republika Slovenija
SCSD	Skupnost centrov za socialno delo
SFRJ	Socialistična federativna republika Jugoslavija
SURS	Statistični urad republike Slovenije
ZMD	Zajamčeni minimalni dohodek
ZPIZ – 2	Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju
ZSSS	Zveza svobodnih sindikatov Slovenije
ZSV	Zakon o socialnem varstvu
ZSVARPRE	Zakon o socialno varstvenih prejemkih
ZUPJS	Zakon o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev

1 UVOD

Svetovna gospodarska in finančna kriza je dogodek, ki ga danes čutimo skoraj vsi po svetu. V današnjem času je zaradi krize čedalje večja revščina tako kot v Republiki Sloveniji kot tudi po svetu, saj skorajda ni države, ki je gospodarska in finančna kriza ne bi prizadela. Ko poslušamo medije, nas ves čas opominjajo na to, da je kriza, da se stopnja revščine iz leta v leto, iz meseca v mesec in iz dneva v dan povečuje in je čedalje več prebivalstva, ki je na robu preživetja. Zato država ponuja možnost, da lahko posamezniki, ki nimajo dovolj sredstev za preživljanje sebe ali svoje družine, uveljavljajo določene pravice iz javnih sredstev. Teh pravic je kar veliko, v svojem diplomskem delu pa sem se osredotočila na najpomembnejšo, in sicer pravico do denarne socialne pomoči. Marsikomu je le-ta v teh časih edini vir dohodka za preživetje, čeprav ni veliko, si s tem lahko zagotovijo vsaj neke standarde »kakovostnega« življenja. Kriza nima vpliva na obseg denarne socialne pomoči samo v Republiki Sloveniji, ampak vpliva tudi na druge države članice EU. Zato sem države med seboj primerjala in s tem poskušala ugotoviti, na katero državo je kriza najbolj vplivala in kako je le-ta vplivala na obseg denarne socialne pomoči.

Predmet preučevanja diplomskega dela je sistem denarne socialne pomoči v Sloveniji in v izbranih državah članicah Evropske unije. Namen diplomskega dela je ugotoviti in predstaviti vplive krize na obseg denarne socialne pomoči v Republiki Sloveniji in to primerjati z državami članicami Evropske unije. Cilj diplomskega dela je raziskati vpliv krize na posamezna področja v Sloveniji in na podlagi razpoložljivih podatkov raziskati vrste, višine zneskov denarne socialne pomoči in število njenih prejemnikov v Sloveniji, Avstriji, Hrvaški in Nemčiji ter podatke med seboj primerjati.

Preveriti želim štiri hipoteze.

- Hipoteza 1: Kriza posega na vsa socialno varstvena področja v Republiki Sloveniji.
- Hipoteza 2: Denarna socialna pomoč je odvisna od denarne moči posamezne države.
- Hipoteza 3: Do denarne socialne pomoči so upravičeni samo posamezniki, ki so socialno ogroženi.
- Hipoteza 4: Svetovna kriza ima vpliv na obseg denarne socialne pomoči tako v Republiki Sloveniji kot tudi v drugih državah članicah EU.

Pri izdelavi diplomskega dela sem si pomagala z različnimi podatki, ki sem jih pridobila iz knjig, elektronskih virov in zakonodaj. Uporabila sem javno dostopne baze statističnih podatkov.

Diplomsko delo sestavlja sedem poglavij. Prvo poglavje predstavlja uvod, ki je namenjen seznanjanju s tematiko, nameni in cilji ter metodami raziskovanja. Drugo poglavje prikazuje vpliv gospodarske in finančne krize na različna področja v Sloveniji. V tretjem poglavju je predstavljen sistem socialne varnosti. V četrtem poglavju pa je predstavljen

sistem socialnega varstva. V tem poglavju sem opredelila, kdo so upravičenci, kdo so nosilci in izvajalci sistema in kakšen je način financiranja sistema. Denarna socialna pomoč, način dodelitve, zmanjševanje in povečanje, dodeljevanje in izplačevanje denarne socialne pomoči in izredna denarna socialna pomoč. V petem poglavju je predstavljena denarna socialna pomoč v Sloveniji, Avstriji, Hrvaški in Nemčiji. V šestem poglavju pa je predstavljena primerjava med Slovenijo in izbranimi državami članicami Evropske unije. Zadnje sedmo poglavje pa je zaključek.

2 GOSPODARSKA IN FINANČNA KRIZA V SLOVENIJI

Ko je leta 2008 na svetovnih finančnih trgih prišlo do krize, je EU (Evropska unija) takoj sprejela evropski načrt za oživitev gospodarstva in odziv na finančno krizo. Kot najpomembnejši cilj si je zadala obnovitev zaupanja na finančnih trgih in omejitev posledic finančne krize v gospodarstvu, oblikovala je niz ukrepov v podporo aktivnim državam članic. Naloga vsake države članice je, da pripravi nacionalni načrt za odziv na finančno krizo in oživitev gospodarstva. Ukrepi za finančni sektor, ki so predvsem kratkoročne narave, pa ne smejo ogroziti oziroma morajo biti usklajeni s sprejetimi dolgoročnimi cilji in strukturnimi reformami (Vlada RS, 2009).

Pomembna je tudi priprava Evrope na ponovni gospodarski zagon po krizi in temu so namenjene strukturne reforme, h katerimi so se države članice že same zavezale v svojih nacionalnih programih v okviru izvajanja lizbonske strategije. Izvajanje reform pa je potrebno prilagoditi sedanjim kriznim razmeram tako po vrsti kot tudi po hitrosti (Planinc, 2010, str. 22).

Svetovna finančna in gospodarska kriza je zajela tudi Slovenijo. Vlada RS se je kriznih razmer lotila že na začetku mandatna, med drugimi tudi z ustanovitvijo t.i. krizne skupine ključnih ministrstev. V okviru te skupine so bili oblikovani ukrepi, s katerimi želi vlada omiliti vpliv krize na slovensko gospodarstvo. Od decembra 2008 dalje je bila sprejeta serija ukrepov, namenjenih finančnemu sektorju, gospodarstvu, javnemu sektorju in prebivalstvu. Sprejeti pa so bili tudi ukrepi za izboljšanje črpanja sredstev kohezijskih politik in paket varčevalnih ukrepov. Sprejeti paketi proti-kriznih ukrepov so večinoma kratki in srednjeročno naravnani, vedno bolj pa postaja očitno dejstvo, da takšno reševanje posledic krize ni zadostna podlaga za dolgoročni razvoj Slovenije.

Odkar je Slovenija v svetovni krizi, vsakodnevno poslušamo samo o tem, kako jo skušajo vodilni v državi rešiti, vendar z vsemi ukrepi, ki jih skušajo uvesti, škodijo nam prebivalcem, ki nas je kriza tudi najbolj prizadela. Z dvigom trošarin, davkom na dodano vrednost in nepremičninskim davkom bi na vsak način radi, da prebivalstvo postane še bolj revno, namesto, da bi uvedli prave ukrepe, s katerimi bi resnično poskusili narediti nekaj dobrega za našo državo. Gospodarska in finančna kriza je v največji meri vplivala na stopnjo brezposelnosti, s tem pa tudi na trg nepremičnin, cene storitev, trg dela, gospodarsko rast, na padec bruto domačega proizvoda (v nadaljevanju: BDP), javne finance, predvsem pa na dobrobit človeka.

2.1 MAKROEKONOMSKE RAZMERE IN GIBANJE TRGA DELA

Gospodarska kriza, ki se je začela v letu 2008, je bistveno vplivala na razmere v slovenskem gospodarstvu in posledično na trg dela tudi v letu 2011. Slovenija je v letu 2009 beležila visok padec BDP, glede na leto 2008 se je realno zmanjšal za 8,0 %. V letu 2010 se je obseg gospodarske aktivnosti povečal za 1,4 %, na rast BDP je vplivalo predvsem povečano tuje povpraševanje. K rasti so prispevale izvozno usmerjene panoge,

gospodarska aktivnost pa se je najbolj skrčila v gradbeništvu. V letu 2011 se je gospodarsko okrevanje, še zlasti v drugi polovici leta, ponovno upočasnilo, zato se je po oceni BDP-ja zmanjšal za 0,2 %. Še naprej je na nizki ravni ostajala aktivnost v gradbeništvu. Ker se je povečala nelikvidnost podjetij, se odpuščanje zaradi stečajev ni zaustavilo. Leta 2011 je bilo v Sloveniji v povprečju 823.967 delovno aktivnih oseb, 1,3 % manj kot v letu 2010. Število delovno aktivnih je naraščalo od leta 2004 naprej, odpuščanja in stečaji pa so v letu 2009 povzročili večji padec delovne aktivnosti, ki se je nadaljeval tudi v letih 2010 in 2011. V letu 2011 se je obseg delovno aktivnega prebivalstva zmanjšal za 11 tisoč oseb, kar je manjši upad kot leto pred tem. Konec decembra 2011 je bilo v primerjavi z decembrom 2010 delovno aktivnih manj za 1.664 oseb ali 0,2 % (ZRSZ, 2011).

Leta 2012 je bila v Sloveniji v povprečju 810.001 delovno aktivna oseba, 1,7 % manj kot leta 2011. Po petletni rasti števila delovno aktivnih od leta 2004 naprej (rast je bila močna zlasti v letih 2007 in 2008), se je v letu 2009 število delovno aktivnih začelo hitro zmanjševati in se je neprekinjeno zmanjševalo vse do leta 2012. Konec decembra 2011 je bila delovno aktivnih več kot 817 tisoč oseb, do konca leta 2012 pa se je zmanjšalo na 792.948; to je 24.363 oseb oz. 3,0 % manj. V letu 2012 je število delovno aktivnih oseb naraščalo od februarja do maja, v vseh ostalih mesecih tega leta pa se je zmanjševalo (ZRSZ, 2013).

V letu 2013 se je gospodarska kriza, v katero je slovensko gospodarstvo ponovno prešlo ob koncu leta 2011, poglobljala. Vladni varčevalni ukrepi in sanacija bančnega sektorja so vplivali na pomanjkanje finančnih sredstev, namenjenih investicijam, manjšali sta se tudi državna in zasebna potrošnja, zato se je posledično zmanjševala gospodarska aktivnost. Slovenija je postajala vse manj konkurenčna. Kljub temu je zunanjetrgovinska menjava ostajala ključnega pomena, saj je izvoz zaradi izboljšanja razmer v mednarodnem okolju postopno naraščal. Industrijska proizvodnja je imela v primerjavi z letom 2012 manjši obseg. Razmere na trgu dela so se v poletnih mesecih nekoliko izboljšale, vendar so ostale slabše kot pred letom dni. Zaostrila se je problematika zaposlovanja mladih, saj je primanjkovalo novih delovnih mest. V Sloveniji je bilo v letu 2013 v povprečju 793.597 delovno aktivnih oseb, kar je dobra 2 % manj kot v letu 2012. Prvič po letu 2000, ko je bilo delovno aktivnih v povprečju 768.172, se je število le-teh zopet spustilo pod mejo 800.000. Število delovno aktivnih je naraščalo vse od leta 2001 naprej, še posebej močna rast je bila v letih 2007 in 2008. V letu 2009 so množična odpuščanja in stečaji povzročili večji padec delovne aktivnosti, ki se je nadaljeval vse do leta 2013. Ob koncu leta 2012 je bilo delovno aktivnih prebivalcev 792.948, ob koncu leta 2013 pa 791.323 (-0,2 %). Število delovno aktivnih je v večini mesecev leta naraščalo, nekoliko je padlo le v juliju in avgustu, občutno zmanjšanje pa je sledilo v decembru, ko je bilo delovno aktivnih kar 6.909 manj kot novembra. Kljub temu je bilo konec leta 2013 za 2.612 delovno aktivnih več kot v začetku istega leta (ZRSZ, 2013).

Delovno aktivni moški so bili konec leta 2013 stari povprečno 41,9 leta, delovno aktivne ženske pa 42 let. Glede na december 2012 je bilo delovno aktivno prebivalstvo povprečno

pol leta starejše. V primerjavi s predhodnim letom se je spremenila tudi starostna sestava delovno aktivnih oseb, opazneje pa narašča delež delovno aktivnih v najstarejši skupini. Delež delovno aktivnih, starih do vključno 29 let, se je zmanjšal za 0,9 odstotne točke, delež delovno aktivnih oseb, starih od 30 do 49 let, se je zmanjšal za 0,8 odstotne točke, delež delovno aktivnih oseb, starih 50 ali več let, pa se je povečal za 1,7 odstotne točke (DELO, 2014).

Slovensko gospodarstvo je v letu 2014 pričelo okrevati, spodbudno je, da se je nadaljevala rast izvoza, še zlasti v države članice EU. Domača potrošnja je bila večja kot pred letom dni, pri tem so se povečale bruto investicije v osnovna sredstva, več je bilo trošenja gospodinjstev, medtem ko se izdatki države za končno potrošnjo še niso povečali. Nadaljeval se je trend zviševanja vrednosti industrijske proizvodnje, poleg tega se je v letu 2014 počasi izboljševal položaj gradbene dejavnosti, predvsem opravljena gradbena dela na gradbenih inženirskih objektih, ki so posledica povečanega investiranja v javno infrastrukturo s pomočjo evropskih sredstev (ZRSZ, 2015).

Neugodna gibanja na trgu dela so se zaradi povečanja gospodarske aktivnosti umirila. Čeprav je brezposelnost v začetku leta sezonsko izrazito porasla, se je v naslednjih mesecih okrepilo zaposlovanje brezposelnih oseb, hkrati se je zmanjšalo odpuščanje iz poslovnih razlogov kot tudi po izteku zaposlitve za določen čas, zato se je brezposelnost zmanjševala ter upadla pod raven iz leta 2013. Hkrati se je povečalo število delovno aktivnega prebivalstva, ki je že poraslo tudi na medletni ravni (ZRSZ, 2015).

Po podatkih SURS-a je bil v obdobju prvih enajstih mesecev leta 2014 v primerjavi z enakim obdobjem leta 2013 izvoz večji za 6,5 %, uvoz pa za 2,4 %. Obseg industrijske proizvodnje se je v prvih enajstih mesecih glede na enako obdobje leta 2013 povečal za 0,2 %. Zadnji razpoložljivi podatki o BDP so na voljo za tretje četrletje leta 2014, in sicer se je le-ta v primerjavi s tretjim četrletjem leta 2013 realno povečal za 3,2 %. Število delovno aktivnih prebivalcev je bilo novembra 2014 za 1,1 % višje kot pred letom dni. Stopnja registrirane brezposelnosti se je do novembra zmanjšala na 12,5 % in je bila za 0,5 odstotne točke nižja kot pred enim letom (ZRSZ, 2015).

Ob koncu novembra 2014 je bilo delovno aktivnih 806.777 prebivalcev, kar je 353 oseb več kot oktobra 2014 in 1,1 % več kot novembra leta 2013. V enem letu se je število zaposlenih povečalo bolj kot celotna delovno aktivna populacija, in sicer za 1,4 %, medtem ko je kategorija samozaposlenih še beležila medletni 1,1 % upada. K zaposlovanju so precej prispevale agencije za posredovanje dela in zaposlitve, saj se je od novembra 2013 do novembra 2014 delovno aktivno prebivalstvo najbolj, za 24,1 %, povečalo v drugih raznovrstnih poslovnih dejavnostih, kamor se uvrščajo zaposlovalne dejavnosti. Spodbudno je, da se je obseg delovno aktivnega prebivalstva povečal tudi v dejavnostih, v katerih je delovno aktivnih večje število oseb, to so predelovalne dejavnosti (+0,7 %), trgovina, vzdrževanje in popravila motornih vozil (+0,4 %), izobraževanje (+1,0 %), zdravstvo in socialno varstvo (+1,5 %), gradbeništvo (+0,1 %), promet in skladiščenje (+2,1 %) ter gostinstvo (2,5 %). Število delovno aktivnih prebivalcev se je

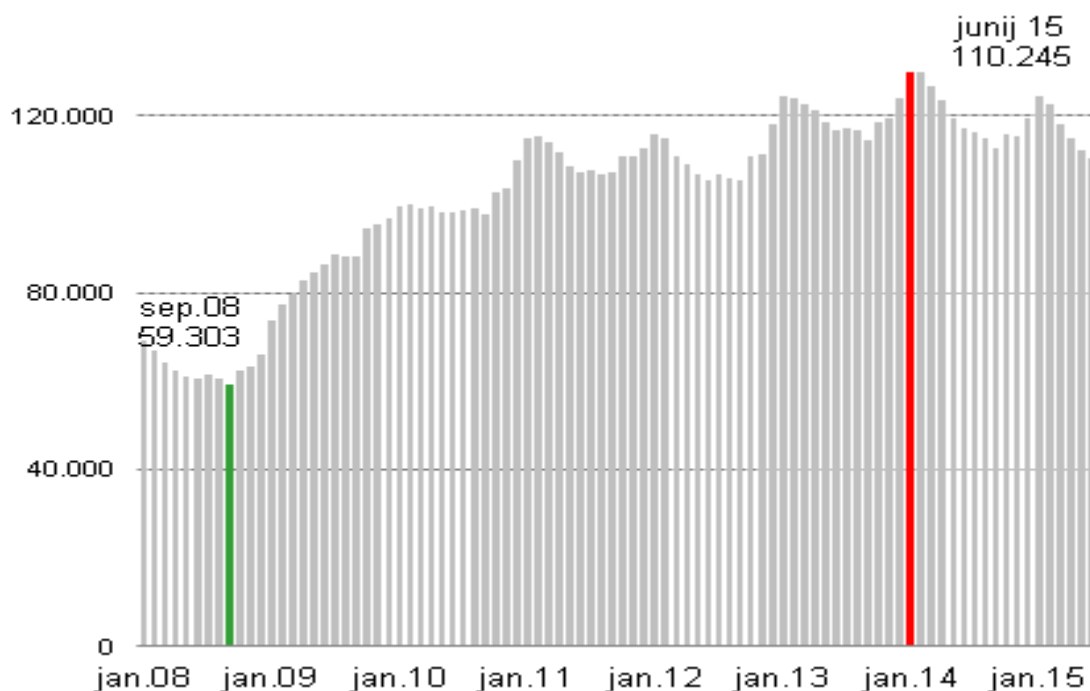
najbolj zmanjšalo v kmetijstvu in lovu, gozdarstvu, ribištvu (-8,6 %) ter na področju rudarstva (-4,1 %) (ZRSZ, 2015).

Stopnja registrirane brezposelnosti je novembra 2014 znašala 12,5 %, kar je za 0,1 odstotne točke manj kot oktobra, v primerjavi z novembrom predhodnega leta pa se je znižala za 0,5 odstotne točke. Glede na primerljivo tromesečje predhodnega leta se je za 0,1 odstotne točke znižala tudi stopnja anketne brezposelnosti, ki je bila v tretjem tromesečju leta 2014 9,3 %. Sezonsko prilagojena stopnja anketne brezposelnosti, ki jo na osnovi podatkov Ankete o delovni sili izračunava Eurostat, je bila decembra 2014 v Sloveniji 9,7 %, kar je že blizu ravni povprečja Evropske unije, v kateri je bila stopnja 9,9 % (ZRSZ, 2015)

Ker se je v letu 2014 odjavilo več brezposelnih oseb, kot se jih je prijavilo, je bilo ob koncu decembra 119.458 oseb brezposelnih, kar je 4.047 oz. 3,5 % več kot novembra in 4.557 oseb ali 3,7 % manj kot ob koncu leta 2013. V povprečju je bilo v letu 2014 120.109 registriranih brezposelnih oseb oz. 0,2 % več kot v povprečju leta 2013 (ZRSZ, 2015).

Stopnja registrirane brezposelnosti se je v maju 2015 glede na april 2015 znižala za 0,2 odstotni točki na 12,3 %. Za moške se je znižala za 0,3 odstotne točke (na 11,0 %), za ženske pa za 0,2 odstotne točke (na 13,8 %). V maju 2014 je bila stopnja registrirane brezposelnosti za 0,7 odstotne točke višja (13,0 %) kot v maju 2015, prav tako v maju 2013. Za moške je bila višja za 1,1 odstotne točke (12,1 %), za ženske pa 0,4 odstotne točke (14,2 %). Še leto prej, v maju 2013, je bila za moške še nekoliko višja, in sicer za 0,3 odstotne točke, za ženske pa je bila za 0,6 odstotne točke nižja kot v maju 2014. Pregled po statističnih regijah kaže, da se je stopnja registrirane brezposelnosti tokrat znižala v vseh statističnih regijah. V vzhodni Sloveniji se je najbolj (za 0,4 odstotne točke) znižala v podravski (na 13,6 %) in primorsko-notranjski statistični regiji (na 10,9 %), najmanj (za 0,2 odstotne točke) pa v jugovzhodni Sloveniji (na 12,9 %). V zahodni Sloveniji se je najbolj (za 0,4 odstotne točke) znižala v obalno-kraški statistični regiji (na 11,0 %), najmanj (za 0,1 odstotne točke) pa v goriški statistični regiji (na 10,3 %). Najnižja stopnja registrirane brezposelnosti je bila v gorenjski (8,6 %), najvišja pa (kot že od avgusta 2014) v pomurski statistični regiji (18,8 %) (SURs, 2015).

Grafikon 1: Prikaz padca brezposelnosti

Vir: ZRSZ (2015)

2.2 GOSPODARSKA RAST

Slovenija je z več kot 9-odstotnim zmanjšanjem BDP med leti 2008 in 2013 doživela eno največjih skrčenj gospodarske aktivnosti med državami euroobmočja. Nagel porast kreditiranja, financiranega iz tujine, ki ga je omogočila uvedba evra, je poganjal agresivno zadolževanje podjetniškega sektorja in nastanek gradbenega balona. Po močnem skrčenju v letu 2009 je gospodarstvo v letih 2010 in 2011 raslo, vendar se je leta 2012 začela nova recesija. Medtem ko je bil prvotni razlog za upad veliko zmanjšanje naložb, se je z letom 2012 začela zmanjševati potrošnja. Slovenija je pred krizo zamudila priložnost za izboljšanje odpornosti gospodarstva na pretrese, nato pa je bil njen odziv nezadosten. Zato je posledice krize občutila bolj kot druge države članice. Po pričakovanjih naj bi se rast nadaljevala. Leta 2015 naj bi se gospodarska rast predvidoma upočasnila na 1,8 %, nato pa naj bi se leta 2016 dvignila na 2,3 %. Upočasnitev rasti v letu 2015 naj bi bila posledica upočasnitve rasti javnih naložb. Vendar naj bi se povečevanje zasebnih naložb v opremo in stroje postopno krepilo in podpiralo prihodnjo rast. Pospešitev rasti v letu 2016 je predvsem posledica pričakovane ponovne rasti javne potrošnje (EVROPSKA KOMISIJA, 2015).

Slovenija je imela po prvih neuradnih podatkih statističnega urada v letu 2014 realno 2,6-odstotno gospodarsko rast. V zadnjem četrletju 2014 se je bruto domači proizvod (BDP) v primerjavi z zadnjim četrletjem leta 2013 zvišal za 2,4 odstotka. Glavni generator gospodarske rasti je bil izvoz, ki je v vseh četrletjih pozitivno vplival na rast. Izvoz se je v zadnjem četrletju povečal za 8,4 odstotka, predvsem zaradi večjega izvoza blaga, ki je

porasel za 9,5 odstotka, pri tem najbolj izvoz motornih vozil. Izvoz proizvodov se je v celotnem letu 2014 povečal za 6,3 odstotke (RTV SLO, 2015).

Slovenski BDP je leta 2014 zrasel za 2,6 odstotka, kot kažejo prve ocene državnega statističnega urada. Zaradi gospodarske rasti naj bi se prihodnje leto 2016 povečale nekatere pravice, denimo denarna socialna pomoč in otroški dodatek. Višja gospodarska rast bo vplivala na višji znesek denarne socialne pomoči, ki bo namesto 269,2 evra znašal 288,81 evrov. Poleg tega bodo leta 2016 do otroškega dodatka po novem upravičeni tudi tisti, ki so uvrščeni v 7. in 8. dohodkovni razred, torej tisti z dohodki od 64 do 82 odstotkov oziroma od 82 do 92 odstotkov povprečne mesečne plače. Meja za upravičenost do otroškega dodatka bo po novem 99 odstotkov povprečnega mesečnega dohodka na družinskega člana (doslej je bila ta meja 64 odstotkov). Štiričlanska družina bo do otroškega dodatka upravičena, če bo imela dohodke nižje od 3900 evrov. Povišanje denarne socialne pomoči in otroškega dodatka sta vezana na dvo odstotno gospodarsko rast, zato na ministrstvu za delo pravijo, da ni vprašljiva. Po drugi strani pa je povišanje ostalih pravic vezano na 2,5-odstotno gospodarsko rast. Po prvi oceni je bila leta 2014 rast res večja, a državni statistični urad bo avgusta 2015 objavil bolj natančne podatke, zato lahko pride do manjših sprememb (Delo, 2015).

Tabela 1: Ključni kazalniki gospodarske rasti, Slovenija 2009–2013

Ključni kazalniki gospodarske rasti, Slovenija 2009–2013					
Realna rast v %	2009	2010	2011	2012	2013
Bruto domači proizvod	-8,3	1,4	-0,2	-0,9	1,2
Izvoz (blago in storitve)	-17,2	9,5	6,8	1,4	5,4
Uvoz (blago in storitve)	-19,5	7,2	4,7	-1,6	4,9
Zasebna potrošnja	-0,1	-0,7	-0,2	-1,2	0,2
Bruto investicije v osnovna sredstva	-23,3	-8,3	-10,7	-1,5	4
Državna potrošnja	2,9	1,5	-0,9	-3,5	-0,7

Vir: SURS (2015)

2.3 JAVNE FINANCE V SLOVENIJI OD ZAČETKA KRIZE

Javne finance predstavljajo finančni segment delovanja države. Javne finance lahko definiramo tudi kot državno računovodstvo oziroma sistem, ki nam pokaže, na kakšen način se država financira in kakšni so stroški vodenja in razvoja ene države. Skratka, javne finance predstavljajo finančno "poslovanje" države (javni prihodki, javni odhodki, javni dolg, državni proračun itn.). Tako kot podjetja ima tudi država svojo bilanco in izkaz uspeha. Država zagotavlja delovanje in distribucijo vrednih in pomembnih dobrin, kot so šolstvo, zdravstvo, varnost in obramba, promet, kultura itn. Takšne javne dobrine, ki prebivalcem omogočajo boljše življenje, je vsekakor potrebno financirati. Financira jih država z javnimi financami. Javne finance so last državljanov oziroma davkoplačevalcev v državi, ki na volitvah izvolijo upravljavce z javnimi financami. Tako namreč deluje

demokratičen državni ustroj. V največji meri se javne finance polnijo z davki, ki jih pobira država. Če davki ne zadostujejo, potem vlada navadno vstopi na finančne trge z izdajo državnih obveznic (zadolževanje). Poleg tega so javne finance pogosto tudi orodje v rokah politike za stabilizacijo gospodarskega okolja. Npr. fiskalna politika (razpolaganje z državnimi stroški in davki) se izvaja na način, da se stabilizira gospodarski cikel, skozi katerega gre država ter njegovi učinki (npr. nezaposlenost, recesija) (Finančni slovar, 2009–2011).

Ministrstvo za finance je leta 2009 pripravilo in sprejelo rebalans proračuna zaradi poslabšanja gospodarskih razmer. Sprejeti rebalans temelji na makroekonomskih predpostavkah, ki so se spremenile oziroma so se napovedi ob koncu procesa sprejemanja proračuna bistveno poslabšale. Rebalans iz leta 2009 je tudi osnova za program stabilnosti, v katerem je potrebno narediti ocene javnofinančnih gibanj do leta 2011. Nove makroekonomske napovedi so pokazale poslabšano sliko že v letu 2009. Bistveno so se znižali prihodki, in sicer za 907 mio EUR. Od tega največ iz naslova DDV za 400 mio EUR, iz naslova dohodnine za 138 mio EUR, davka od dobička za 98 mio EUR in zaradi drugačnega (slabšega) gibanja zaposlenosti in plač je manj tudi prispevkov v ZPIZ in ZZZS, in sicer za 200 mio EUR. Od tega je 130 mio EUR manj prispevkov ZPIZ in 70 mio EUR manj v ZZZS, kar pomeni dodatni transfer državnega proračuna v ZPIZ in višji primanjkljaj zdravstvene blagajne (Vlada RS, 2009).

Zaradi strukturnih slabosti je gospodarska kriza močno prizadela slovensko gospodarstvo ter porušila ravnotežja v javnih financah. Slovenski model razvoja v razmerah relativno lažjega dostopa do finančnih virov ni zagotavljal njihove učinkovite alokacije v krepitev dolgoročnih dejavnikov konkurenčnosti in izboljšanja slovenske ekonomije na šoke. Togost javnofinančnih izdatkov in visok strukturni primanjkljaj v obdobju visoke gospodarske rasti pa sta v času krize povečala izpostavljenost javnih financ. Javnofinančni primanjkljaj se je v letih pred krizo sicer zmanjševal, v letu 2007 pa je imela Slovenija izravnani saldo sektorja država. Vendar pa so bila takšna gibanja pod vplivom delovanja konjunktornih dejavnikov in neustreznih strukturnih sprememb. V letih 2006 in 2007 je bila namreč v okviru davčne reforme sprejeta vrsta sprememb davčnih predpisov (povečanje splošnih olajšav v okviru spremembe dohodninskega sistema, postopna ukinitve davka na izplačane plače in znižanje davčne stopnje pri davku na dohodek pravnih oseb), ki so imele v naslednjih letih pomemben in trajen učinek na prihodke sektorja država, saj hkrati niso bili sprejeti drugi ukrepi, ki bi nadomeščali izpad davčnih prihodkov (npr. razširitev davčnih osnov). Obenem tudi na strani izdatkov, ki so v velikem obsegu zakonsko določeni, ob omenjenih davčnih spremembah ni prišlo do njihovega (trajnega) znižanja, temveč so se izdatki še povečevali. Tako so v letih pred krizo naraščale investicije, sredstva za socialne transferje, v letih 2008 in 2009 pa je z uveljavitvijo novega plačnega sistema v javnem sektorju ob nadaljnjem naraščanju števila zaposlenih močno narasel tudi obseg sredstev za zaposlene, v povezavi z indeksacijo na rast plač v teh letih pa tudi nekateri transferji (pokojnine) (UMAR, 2014).

Predlogi za rešitev (Burger, 2010):

- z ustavo omejiti proračunske primanjkljaje, razen za potrebe dolgoročnih infrastrukturnih javnih investicij (aktuarsko pošteno, da breme nosijo tudi prihodnje generacije kot amortizacija v podjetjih);
- omejiti javno porabo na 25%–30% BDP (notranja zaščita, zunanja obramba, sodišča in osnovne minimalne socialne pravice);
- dokler ne konvertiramo realno EMU območju, mora biti v času konjunktore dosežen javnofinančni presežek, ki bo deloval restriktivno in nevtraliziral za nas preohlapno monetarno politiko ECB;
- zmanjšati število ministrstev iz 18 na 5 ali 6 (če upoštevamo še ministre brez resorja); Švica jih ima 7;
- z naravnim načinom (upokojevanjem) zmanjševati število zaposlenih v javnem sektorju; v 4 letih na ta način lahko znižamo zaposlenost za približno 10%;
- izpeljati pokojninsko reformo, vezati leta upokojevanja na gibanje pričakovano življenjsko dobo;
- kot na Švedskem izvzeti prvi pokojninski steber popolnoma iz dnevne politike tako, da ga popolnoma avtomatiziramo in višino pokojnine četrletno ali polletno vežemo na avtomatsko formulo, ki je odvisna od pričakovane življenjske dobe, stopnje delovne aktivnosti, višine plač oz. prispevkov v blagajno in dolžino let vplačevanja v sistem; s tem okrepimo druga dva stebra in ljudi prisilimo, da bolj varčujejo za starost in da delajo dlje;
- prodati državne lastniške deleže v vseh gospodarskih družbah, najprej pa v NLB, Triglavu, SŽ, NKBM, Luki Koper. Sklicevanje na nemoč države pri potencialnih zlorabah teh družb je za lase privlečeno, saj imamo za to sodišča;
- za celoten javni sektor uvesti centralizirano javno naročanje od svinčnikov do bolnišnic s tedenskimi tenderji, odprtimi za ponudnike s celega sveta;
- v splošnem zmanjšati davčno obremenitev dela (s tem zmanjšamo neatraktivnost izplačevanja plač v primerjavi z sp-ji in lastniki doo-jev, ki si dohodke izplačajo skozi manj obdavčeni davek na dobiček), razširiti davčno osnovo na druge vire prihodkov (npr. davek na nepremičnine) in povečati ddv, v celoti pa zmanjšati delež pobranih davkov v BDP in vzporedno tudi javno potrošnjo;
- odpraviti nižano davčno stopnjo DDV za večino storitev in blaga, razen za tiste, za katere je značilna velika stopnja substitucije med potrošnjo in lastno domačo proizvodnjo in morda tiste meritorne dobrine, za katere je značilna premajhna potrošnja (kultura, knjige);
- poenotiti je potrebno uveljavljanje socialnih transferjev in različnih subvencij ter poenostaviti sistem socialnih transferjev, ki morajo biti odvisni tudi od višine premoženja (npr. implicitne najemnine od lastništva stanovanja);
- preiti na vavčerski sistem šolstva, ki bi uvedel konkurenco med univerzami in fakultetami, omejil stroške financiranja univerz in občutno zmanjšal dolžino študija
- odpraviti vmesni absolventski staž, izenačiti diplomo prve bolonjske stopnje s prejšnjo diplomo, da bi več študentov končalo študij že po 3 ali 4 letih in začelo takoj delati. Preveč študentov se namreč vpiše na 2. in 3. stopnjo študija;

- odpraviti ovire pri nakupu in prodaji stavbnih zemljišč, ki so pomembna ovira za vstop tujih investitorjev (v Sloveniji postopek traja kar 391 dni, le še Haiti in Kiribati sta slabša v letu 2009 po podatkih Svetovne banke).

3 SISTEM SOCIALNE VARNOSTI

Pojem socialnega varstva ne gre za zamenjati s pojmom socialne varnosti, saj je slednji širšega pomena in v svojem najširšem obsegu pomeni pokritje vseh socialnih primerov, vključeno s primeri socialne ogroženosti ali pomanjkanja ne glede na to, ali se sistem uresničuje v okviru socialnih zavarovanj¹ ali socialnega varstva. Takšna definicija socialne varnosti je v bistvu podlaga za opredelitev, da je posamezna država socialna država (Kalčič, 1996, str. 17).

Pod besedami socialna varnost in socialno varstvo, razumemo, da je to neko varovanje človeka samega oziroma nekakšna garancija, če zaidemo v težave oziroma se znajdemo v nekakšni stiski, da nam bo nekdo pomagal iz te težke situacije. Čeprav pa ni vedno tako enostavno, kot si mislimo. Vedno in povsod so neke zanke, ki jih moramo izpolnjevati, da smo upravičeni do kakršne koli pomoči, ki jo dobimo od države. V zameno za pomoč je potrebno včasih tudi tvegati in se določenim zadevam odpovedati, npr: če kot dijak ali študent zaprosimo za državno štipendijo, ki spada pod denarne pomoči, pomeni, da se nekako zavežemo, da bomo šolanje dokončali uspešno, v nasprotnem primeru smo primorani to denarno pomoč – državno štipendijo v določenem časovnem obdobju vrniti. Če zaprosimo za denarno socialno pomoč, jo bomo morali nekoč tudi vrniti, ko bomo imeli svoj vir prihodka ali pa se nam »obesijo« na premoženje, ki ga po smrti prejemnika denarne socialne pomoči zahtevajo za poravnavo teh obveznosti od dedičev, ali denar ali premoženje. Če zaprosimo za enkratno denarno pomoč, moramo po prejetju te pomoči imeti dokazilo, za kaj smo jo porabili, kajti če ni bila porabljen v ta namen, kot je bila zaprošena, jo je potrebno vrniti. Zato vedno in povsod previdnost ni nikoli odveč.

Idejni temelji za prizadevanje za zgraditev državnih sistemov socialne varnosti segajo že v čas francoske revolucije. V Sloveniji je to paradigmo celovito razvil sociolog dr. Veljko Rus, ki je kot glavna elementa socialne države označil varnost državljanov in socialno pravičnost, ki sta nujna pogoja za razvoj »družbe blaginje«, v kateri se uspešno uveljavlja kakovost življenje ljudi (Rus, 1990, str. 9).

3.1 SISTEM SOCIALNE VARNOSTI V SLOVENIJI

Slovenija spada med evropske države, ki jih bodo najbolj prizadele posledice staranja prebivalstva. To bo imelo velik vpliv na sisteme socialne zaščite, ki jih bo treba temu ustrezno prilagoditi, hkrati pa bodo demografske spremembe zahtevale čedalje višje izdatke za delovanje teh sistemov. Razvoj politike socialne varnosti bo tako v prihodnosti za Slovenijo velik in pomemben izziv, pri katerem bo v ospredju vprašanje, kako se

¹ Socialno zavarovanje zagotavlja materialno varnost zaposlenih delavcev in njihovih družinskih članov ter je neločljiv segment socialne varnosti. Obsega predvsem dajatve iz naslova osebnih (bolezni, materinstvo, invalidnost, starost, smrt) in ekonomskih zavarovalnih rizikov (predvsem brezposelnost). To so storitve in dajatve iz zdravstvenega zavarovanja, pokojninskega in invalidskega zavarovanja ter zavarovanja za primer brezposelnosti (Kalčič, 1996, str. 18).

sistemske prilagoditi demografskim spremembam ob omejenih finančnih virih in ohranjanju oziroma izboljševanju dosežene ravni socialne varnosti. Vprašanje, ki ga ne moremo zaobiti, je, kako zagotoviti učinkovitejšo socialno državo, do kam bo pri tem segla solidarnost in kje se bo začela odgovornost posameznika za njegov socialni položaj. Kako razviti potrebne kakovostne, dostopne, raznolike, konkurenčne in sodobne storitve sistemov socialne zaščite in kakšen bi bil najboljši vzdržen model njihovega financiranja? Kakšno vlogo lahko pri tem igra socialno podjetništvo (SVRZ, 2013)?

Slovenska politika socialne varnosti je v zadnjih dveh letih v znamenju zasnove pomembnejših strukturnih reform, ki pa večinoma (še) niso bile izpeljane. Po zavrnitvi Zakona o invalidskem in pokojninskem zavarovanju (ZPIZ-2) na referendumu smo še vedno pred nalogo izpeljati pokojninsko reformo. Nov pokojninski sistem mora ponuditi rešitev za dolgoročno finančno vzdržnost, tako da se bo dolgoročno zmanjšal delež javnih izdatkov za pokojnine, hkrati pa zaustaviti trend padanja pokojnin oziroma zagotoviti dostojne pokojnine za starost brez revščine. Sočasno je treba sprejeti tudi druge ukrepe za prilagajanje demografskim spremembam. Pomembno področje politike socialne varnosti, ki se mu v okviru socialnih politik evropskih držav posveča vedno več pozornosti, je tudi dolgotrajna oskrba. Zaradi staranja prebivalstva bo v strukturi prebivalcev držav EU vedno večji delež starejša populacija, to pa se bo kazalo tudi v vse večjih potrebah po storitvah dolgotrajne oskrbe. V Sloveniji je nujna sistemska ureditev področja dolgotrajne oskrbe in načina njenega financiranja oziroma zavarovanja, zato je to področje treba nujno povezati v enovit sistem (SVRZ, 2013).

Poleg prilagajanja sistemov socialne zaščite potrebam starajoče se družbe je pomemben izziv politike socialne varnosti tudi, kako zmanjšati revščino in socialno izključenost. Slovenija je na tem področju v letu 2010 v okviru nove razvojne strategije »Evropa 2020« že sprejela pomembno zavezo, in sicer zmanjšanje števila revnih in socialno izključenih do leta 2020 za 40 tisoč glede na izhodiščno leto 2008, kar naj bi dosegli z različnimi ukrepi, med katerimi bo nekatere treba šele razviti. Slovenija se po mednarodno primerljivih podatkih sicer uvršča med države EU s podpovprečno revščino. Kljub temu, da kazalci tveganja revščine za leto 2009 kažejo razmeroma ugodno sliko, pa je sama statistika števila upravičencev do transferjev za socialno ogrožene v zadnjih dveh letih manj spodbudna, saj se njihovo število zaradi posledic gospodarske krize občutno povečuje, med prejemniki pa je po zadnjih podatkih več kot tri četrtine takšnih, ki pomoč prejemajo dolgotrajno (v zadnjih 18 mesecih vsaj 12-krat). Tako v Sloveniji v bližnji prihodnosti zaradi posledic gospodarske krize in časovnega zamika pri izračunu statističnih podatkov pričakujemo povečanje števila revnih in socialno izključenih, kar bo pomenilo dodaten izziv pri zmanjšanju njihovega števila do leta 2020 (SVRZ, 2013).

3.1.1 SOCIALNA ZAŠČITA

Socialna zaščita je širši pojem od pojma socialne varnosti. Obsega (IUS CARITAS, 2004):

- (1) sistem socialne varnosti za zagotovitev dohodkovne varnosti, ki se pravnotehnično izvaja prek sistema socialnega zavarovanja ali sistema državnih dajatev;

- (2) sistem socialnih pomoči, namenjen osebam, ki potrebujejo pomoč, ker živijo v pomanjkanju;
- (3) sistem socialnih odškodnin za žrtve vojne, kaznivih dejanj in drugih okoliščin, za katere odgovarja država;
- (4) sistem socialnih ugodnosti, s katerimi se zagotavljajo enake možnosti za vse prebivalstvo s programi izobraževanja ter z družinskimi, stanovanjskimi, zaposlovalnimi in drugimi javnimi programi.

3.1.2 SOCIALNO ZAVAROVANJE IN DODATNO ZAVAROVANJE

Socialna zavarovanja so sistem javnih zavarovanj za socialne primere. Vedno gre za zavarovanja za bodoč in nepredvidljiv dogodek, ki je neodvisen od zavarovanca in mu lahko povzroči škodo in pomeni izpad dohodka. Tudi pokojninsko zavarovanje se sklepa za negotove dogodke, ker je negotovo, kolikšno starost bodo zavarovanci dosegli. Dodatna ali dopolnilna zavarovanja se sklepajo poleg obveznih javnih socialnih zavarovanj. Lahko so obvezna (npr. v sistemu pokojninskega zavarovanja) ali prostovoljna. Ne izvajajo jih državne institucije, temveč zasebne organizacije (banke, zavarovalnice, itd.). Pri nas so zavarovalnice, ki sklepajo dodatna zdravstvena zavarovanja, omejene s tem, da ne morejo odkloniti zavarovanca, četudi je njegovo zdravstveno stanje zelo rizično (IUS CARITAS, 2004).

Od 1. januarja 2009 je zavarovanec oziroma po njem zavarovan družinski član, ki je upravičen do denarne socialne pomoči oziroma izpolnjuje pogoje za pridobitev denarne socialne pomoči, upravičen tudi do kritja razlike do polne vrednosti zdravstvenih storitev. Zavarovanec oziroma po njem zavarovan družinski član je do kritja razlike upravičen za čas prejemanja denarne socialne pomoči oziroma za čas izpolnjevanja pogojev za pridobitev denarne socialne pomoči (CSD Ljubljana-Šiška, 2012).

Prejemnikom denarne socialne pomoči (DSP) za uveljavitev navedene pravice ni treba storiti ničesar – že z odločbo o pravici do DSP so upravičeni tudi do kritja razlike do polne vrednosti zdravstvenih storitev. Osebe, ki sicer izpolnjujejo pogoje za pridobitev pravice do dodatnega zdravstvenega zavarovanja, pa iz kakršnegakoli razloga niso prejemniki denarne socialne pomoči (nimajo odločbe o DSP), pa morajo vložiti posebno vlogo za ugotovitev izpolnjevanja pogojev za pridobitev pravice do kritja razlike do polne vrednosti zdravstvenih storitev (CSD Ljubljana-Šiška, 2012).

3.2 DRUŽBOSLOVNI IN PRAVNI VIDIKI SOCIALNE VARNOSTI

S pojmom socialna varnost poimenujemo stanje, v katerem je v organizirani družbi poskrbljeno, da osebe na njenem teritoriju v primeru premoženjskih in osebnih stisk uživajo nujno socialno pomoč. Socialna varnost se zagotavlja s celovitim sistemom predpisov, dejavnosti in ukrepov, s pomočjo katerih se (Vodovnik, 2013, str. 9):

- preprečuje možno ponavljanje premoženjskih in osebnih stisk, ki jih opredeljujemo tudi kot socialno tveganje (riziko), kot tudi

- odpravljanje posledic, do katerih pride za ljudi, če se omenjene stiske pojavljajo oziroma socialno tveganje uresničuje.

Najpogosteje ima pojav omenjenih tveganj za posledico situacijo, ko posameznik ne more pridobivati dohodka zase in za svojo družino. V definiciji socialne varnosti v doktrini se pojavljajo navedbe, da je socialna varnost dohodkovna varnost, kar je preozka opredelitev. Dohodek je premoženjska kategorija, pravica na področju socialne varnosti pa so pogosto osebne narave.

Socialna tveganja, katerih uresničitev spravlja ljudi v stiske, so različna. Mogoče jih je razvrščati po različnih kriterijih. Tako so nekatera tveganja ekonomska. Lahko jih namreč prepričujemo in odpravljamo z ukrepi ekonomske narave. Tak socialni primer je na primer brezposelnost osebe, ki ga odpravljamo z denarnimi dajatvami z večplastno pomočjo pri iskanju možnosti za novo zaposlitev. Po drugi strani se ljudje soočajo tudi s številnimi osebnimi tveganji. Tipični primer takega tveganja je človekova bolezen, ki povzroča več kot le eno premoženjsko prizadetost posameznika. Ob začasni izgubi dohodka namreč lahko bolezen povzroči tudi omejitev pri napredovanju, poveča izpostavljenost v smislu diskriminiranja osebe v delovnem razmerju in na drugih področjih, zato bolne osebe potrebujejo širok spekter varstva, ki presega premoženjskega (Vodovnik, 2013, str. 10–11).

Socialna politika naj ne bi skrbela samo za socialno varnost prebivalstva, ampak tudi za kakovost življenja.

4 SISTEM SOCILANEGA VARSTVA

Socialno varstvo je mreža programov in ukrepov države za reševanje socialne problematike prebivalstva. S socialnim varstvom se rešujejo socialne stiske in težave posameznikov in skupin prebivalstva, poleg tega pa se poskuša preprečiti socialno ogroženost posameznika in skupin. V okviru socialnega varstva se z ukrepi poskrbi za tiste, ki si socialne varnosti ne morejo zagotoviti sami ter jih usposobi, da si jo bodo zmogli in pomaga tistim, ki ne morejo zadovoljivo funkcionirati v temeljnih in drugih odnosih, kar lahko pripelje do socialne izključenosti (Kalčič, 1996, str. 19).

4.1 SOCIALNO VARSTVO V SLOVENSKI UREDITVI

V slovenski ureditvi se pravica do socialne varnosti uresničuje tudi preko sistema socialne pomoči. Čeprav je naša ustava posebej ne omenja, je ustavno sodišče ugotovilo, da ima posameznik tudi v skladu z našo ustavo pravico do minimalnih sredstev za življenje. Povezalo je določbe o socialni naravi naše države in pravico do socialne varnosti. Ugotovilo je, da je socialna država na temelju pravice do socialne varnosti ogroženemu posamezniku dolžna zagotoviti ustrezno pomoč. Omililo je tudi zahtevo po ohranitvi minimalne socialne varnosti dolžnika (eksistenčni minimum) in poudarilo, da določene ukrepe in pravice, ki zagotavljajo ustavno pravico do socialne varnosti oseb, ki zaradi starosti ali nezmožnosti za delo niso več sposobne ustvarjati dohodka, ureja zakon o socialnem varstvu (ZSV) (Bubnov-Škoberne, 2010, str. 368).

Glavni nosilec dejavnosti socialnega varstva je država, ki s predpisi ureja to področje, ga nadzoruje, organizira in financira.² V manjšem obsegu to dejavnost dopolnjujejo aktivnosti oseb zasebnega sektorja gospodarstva ter institucije civilne družbe, zlasti društev. Dejavnost socialnega varstva je sekundarne narave, ker se zaradi prepričevanja in odpravljanja posledic uresničitve socialnih tveganj izvaja šele potem, ko je ugotovljeno, da socialnih tveganj ali posledic uresničitve socialnih tveganj ni mogoče odpraviti v okviru socialnih zavarovanj. S socialnim varstvom se osebam ali skupinam oseb, ki so potrebne pomoči, zagotavlja socialnovarstvene storitve in (ali) dajatve, ki imajo preventivne ali kurativne učinke (Vodovnik, 2013, str. 155).

Namen sistema socialnega varstva v RS je omogočiti socialno varnost in socialno vključenost vseh državljanov in drugih prebivalcev RS. Država in lokalne skupnosti so v okviru politik socialnega varstva dolžne zagotavljati pogoje, v katerih posamezniki lahko, v povezavi z drugimi osebami v družinskem, delovnem in bivalnem okolju, ustvarjalno sodelujejo in uresničujejo svoje razvojne možnosti ter s svojo dejavnostjo dosegajo raven

² Socialnovarstvena dejavnost se financira iz državnega proračuna in proračunov lokalnih skupnosti. Sredstva za financiranje te dejavnosti se delno zagotavljajo tudi s sredstvi podjetji, plačili storitev, prispevki dobrotelnih organizacij in dobrotelnih organizacij za samopomoč ter prispevki donatorjev in drugih virov v odvisnosti od narave storitev (Vodovnik, 2013, str. 155).

kakovosti življenja, ki je primerljiva s kakovostjo življenja drugih prebivalcev Slovenije in ustreza merilom človeškega dostojanstva. Kadar si posamezniki in družine ne morejo sami zagotoviti socialne varnosti, so upravičeni do pomoči, ki jo v okviru aktivne socialne politike zagotavljata država in lokalna skupnost (NPSV, 2011, str. 1).

Za delovanje sistema socialnega varstva skrbi ministrstvo, pristojno za socialno varstvo, pri katerem se ustanovi strokovni svet. Člane sveta predlaga socialna zbornica, ki opravlja tudi pomembne strokovne naloge na področju socialnega varstva (Vodovnik, 2013b, str. 155).

Osnovna načela izvajanja sistema socialnega varstva RS so zagotavljanje človekovega dostojanstva, socialne pravičnosti, solidarnosti (ob hkratni odgovornosti posameznika za lastno socialno varnost in socialno varnost njegovih družinskih članov), medgeneracijske povezanosti, enake dostopnosti, proste izbire in individualizirane obravnave (NPSV, 2011, str. 1).

4.1.1 PRAVNA UREDITEV

Zakon o socialnem varstvu (ZSV) določa kot glavno dejavnost tega zakona preprečevanje in reševanje socialne problematike posameznikov, družin in skupin prebivalstva.

Socialno varstvo uvrščamo v širši sistem socialne varnosti, čeprav veljajo zanj določene posebnosti, ki se kažejo predvsem v njegovi subsidiarni pravni naravi in individualiziranih dajatvah. Ustavno načelo pravne države zavezuje zakonodajalca prilagajati sistem socialnega varstva spremenjenim razmerjem v družbi. S sprejetima zakonoma o socialnovarstvenih prejemkih in uveljavljanju pravic iz javnih sredstev je zakonodajalec pomembno preoblikoval pravni položaj upravičencev do socialnih pomoči. Ukinil je pravico do državne pokojnine, spremenil krog upravičencev, pogoje za pridobitev, obseg in delno tudi postopek uveljavljanja pravic do denarne socialne pomoči in varstvenega dodatka. Ni ustrezno, da se z omenjenima zakonoma, ki med seboj nista povsem usklajena, posega na druga področja socialne varnosti, s čimer se zmanjšujejo predvidljivost ravnanja, zaupanje v pravo in pravna varnost, ki so nepogrešljive vrednote pravne države (Strban, 2011).

Storitve po tem zakonu so namenjene preprečevanju in odpravljanju socialnih stisk in težav posameznikov, družin in skupin prebivalstva. Denarna socialna pomoč je namenjena tistim, ki si materialne varnosti sami ne morejo zagotoviti zaradi okoliščin, na katere ne morejo vplivati.

Storitve namenjene odpravljanju socialnih stisk in težav so (ZSV, 2007, 11. člen):

1. prva socialna pomoč,
2. osebna pomoč,
3. pomoč družini,
4. institucionalno varstvo,

5. vodenje in varstvo ter zaposlitev pod posebnimi pogoji,
6. pomoč delavcem v podjetjih, zavodih ter pri drugih delodajalcih.

Prva socialna pomoč po tem zakonu obsega pomoč pri prepoznavanju in opredelitvi socialne stiske in težave, oceno možnih rešitev ter seznanitev upravičenca o vseh možnih oblikah socialno varstvenih storitev in dajatev, ki jih lahko uveljavi ter o obveznostih, ki so povezane z oblikami storitev in dajatev, kakor tudi seznanitev upravičenca o mreži in programih izvajalcev, ki nudijo socialno varstvene storitve in dajatve. Po Zakonu o socialnem varstvu osebna pomoč obsega svetovanje, urejanje in vodenje z namenom, da bi posamezniku omogočili razvijanje, dopolnjevanje, ohranjanje ter izboljšanje socialnih zmožnosti. Upravičenec do storitev je vsakdo, ki se znajde v socialni stiski in težavi (ZSV, 2007, 12. – 14. člen).

Država s socialnim varstvom zagotavlja pravico do življenja v dostojanstvu osebam in družinam, ki so v materialni ali drugi stiski zaradi različnih vzrokov kot npr. telesna prizadetost, duševna zaostalost, družinske težave, neuspeh v zaposlitvi in poklicu ter v drugih socialnih primerih. Sistem socialnega varstva je namenjen vsakomur, ki ni zajat v katerem drugem podsistemu socialne varnosti, kot je socialno zavarovanje, zato ima univerzalen pomen (Kalčič, 1996, str. 19).

4.1.2 UPRAVIČENCI

Upravičenci so državljani Republike Slovenije, ki imajo stalno prebivališče v Sloveniji ter tujci, ki imajo dovoljenje za stalno prebivanje v Sloveniji. Državljan Republike Slovenije, ki nimajo stalnega prebivališča v Sloveniji, ter tujci, ki nimajo dovoljenja za stalno bivanje v Sloveniji, uveljavljajo pravice do posameznih storitev in denarne socialne pomoči v primerih in pod pogoji, ki jih določa ta zakon (ZSV, 2007, 5. člen).

4.1.3 NOSILCI IN IZVAJALCI SISTEMA

V skladu s 6. členom ZSV obsegajo dejavnosti, potrebne za delovanje in razvoj sistema socialnega varstva, zlasti vzpostavitev, vzdrževanje in razvijanje zbirk podatkov s področja socialnega varstva in informacijski sistem, raziskovalne dejavnosti, eksperimentalne in razvojne programe, izobraževanje in usposabljanje kadrov po programih, ki ustrezajo potrebam dejavnosti in mednarodnim standardom, načrtovanje in spremljanje socialne in socialno varstvene politike ter razvoj stroke (ZSV, 2007, 6. člen).

9. člen ZSV določa državi, da skrbi za preprečevanje socialno varstvene ogroženosti, zlasti tako, da s sistemskimi ukrepi na področju davčne politike, zaposlovanja in dela, štipendijske politike, stanovanjske politike, družinske politike, zdravstva, vzgoje in izobraževanja in na drugih področjih vpliva na socialni položaj prebivalcev kakor tudi na razvoj demografsko ogroženih območij (ZSV, 2007, 8. in 9. člen).

4.1.4 FINANCIRANJE SOCIALNO VARSTVENE DEJAVNOSTI

Socialno varstvena dejavnost se financira iz več virov. Sredstva pridobijo iz proračuna republike in občine, sredstva podjetja ali druge organizacije, s plačilom posameznika za storitve, s prispevki dobrodelnih in drugih organizacij, s prispevki darovalcev in iz drugih virov (ZSV, 2013, 97. člen).

Glavni delež sredstev za izvajanje socialno varstvene dejavnosti prispeva država iz republiškega proračuna, iz katerega se financirajo (ZSV, 2013, 98. člen).

Denarna socialna pomoč in varstveni dodatek se financirata iz proračuna Republike Slovenije (ZSVarPre, 2010, 55. člen).

Iz proračuna občine se financirajo (ZSV, 2013, 99. člen):

- pravice družinskega pomočnika;
- pomoč družini na domu, najmanj v višini 50% subvencije k ceni storitve in v višini, za katero je upravičenec oziroma drug zavezanec delno ali v celoti oproščen plačila;
- pomoč pri uporabi stanovanja (najemnina) iz četrtega odstavka 24. člena in tretjega odstavka 31. člena tega zakona;
- stroški storitev v zavodih za odrasle, kadar je upravičenec oziroma drug zavezanec delno ali v celoti oproščen plačila;
- razvojni in dopolnilni programi, pomembni za občino in sodelovanje z nevladnimi organizacijami.

4.2 SOCIALNO-VARSTVENI PREJEMKI

Za socialno-varstvene prejemke je značilno, da je upravičenje osnovano na nekem dohodkovnem cenzusu. Nekatere od teh pravic so namenjene povsem določeni skupini. Tako sta varstveni dodatek in državna pokojnina namenjena upokojujencem, denarna pomoč za brezposelne je namenjena nezaposlenim, republiška štipendija pa je namenjena dijakom in študentom. Te pravice se izplačujejo iz državnega proračuna oziroma proračunov zavodov za socialno zavarovanje (Čok, 2007, str. 59).

Zakon opredeljuje dve pravici:

- denarno socialno pomoč,
- varstveni dodatek.

Denarna socialna pomoč in varstveni dodatek sta socialno varstvena prejemka, namenjena tistim posameznikom in posameznicam, ki si materialne varnosti ne morejo zagotoviti zaradi okoliščin, na katere sami ne morejo vplivati (ZSVarPre, 2. člen).

Zgoraj omenjene pravice, ki sicer imajo značaj socialno-varstvenih pravic, niso izrecno navedene v zakonu o socialnem varstvu, temveč so podrobneje opredeljene v posameznih področnih zakonih. Zakon o socialnem varstvu posebej našteva oziroma določa štiri vrste denarnih socialnih pomoči (Čok, 2007, str. 60):

- denarna socialna pomoč za obdobje; ta pravica se določa za določen čas; maksimalno traja eno leto,
- denarna socialna pomoč – trajna; se dodeli upravičencem nad 60 let starosti in tistemu, ki je trajno nezmožen za delo in brez vsakršnih dohodkov in nima koga, ki bi ga bili po zakonu dolžan preživljati in živeti doma,
- izredna denarna socialna pomoč – za obdobje; se dodeli v izrednih okoliščinah tudi posameznikom, ki presegajo dohodkovni cenzus (obdobje znaša do dveh mesecev),
- izredna denarna socialna pomoč – enkratna; se dodeli v enkratnem znesku.

Denarna socialna pomoč (za obdobje in trajna) je določena kot razlika med minimalnim dohodkom (vrednost se določi enkrat letno) in dohodkom družine/posameznika. Od teh štirih vrst socialnih pomoči je daleč najpomembnejša denarna socialna pomoč za obdobje, ki predstavlja skoraj 90 % vseh izdatkov za denarne socialne pomoči (Čok, 2007, str. 60).

4.3 DENARNA SOCIALNA POMOČ

Denarna socialna pomoč (DSP) je namenjena vsem skupinam oseb, ki iz objektivnih razlogov ne ustvarjajo minimalnih sredstev za življenje. Zakon pravico do denarne socialne pomoči veže na premoženjski položaj družine, zato zakonska določila urejajo, kdo so osebe, ki jih je treba šteti kot člane družine, kdo po zakonu ne šteje kot družinski član in katere osebe, ki so sicer družinski člani, vendar se ne štejejo pri ugotavljanju pravice do denarne socialne pomoči. Za ugotavljanje upravičenosti do denarne socialne pomoči je pomembna predhodna ugotovitev »lastnega dohodka«, v katerega se všttevajo različni dohodki in prejemki osebe (Vodovnik, 2013, str. 160–161).

Pravico do denarne socialne pomoči se uveljavljata na centru za socialno delo v kraju, kjer ima posameznik, ki zaprosi za denarno pomoč stalno prebivališče. Uveljavljata se na posebnem obrazcu – vlogi za uveljavljanje pravic iz javnih sredstev ali vlogi za izredno denarno socialno pomoč (odvisno za katero obliko denarne socialne pomoči gre) (SCSD, 2011–2013).

Na podlagi ZSV govorimo o štirih vrstah denarnih socialnih pomoči (MDDSZ, 2013):

- *Denarna socialna pomoč za obdobje* se dodeli za določen čas, in sicer glede na okoliščine. Prvič se dodeli največ za tri mesece, ponovni pa največ za šest mesecev. Denarna socialna pomoč se lahko dodeli največ za obdobje enega leta, če je zaradi starosti nad 60 let, bolezni, invalidnosti ali drugih okoliščin nemogoče pričakovati izboljšanja socialnega položaja upravičenca. Na podlagi dokazil o upravičenosti se lahko obdobje prejemanja denarne socialne pomoči podaljša za več let.
- *Trajna denarna socialna pomoč* se dodeli upravičencu nad 60 let in tistemu, ki je trajno nezmožen za delo in je brez vsakršnih dohodkov oziroma prejemkov ter brez premoženja in nima nikogar, ki bi ga bil dolžan in sposoben preživljati ter živi

doma. Trajno nezmožnost za delo ugotavlja invalidska komisija po predpisih o pokojninskem in invalidskem zavarovanju.

- *Izredna denarna socialna pomoč* za obdobje se lahko dodeli v izrednih okoliščinah. To pomoč se lahko dodeli tudi, če upravičenec sicer presega mejo za dodelitev denarne socialne pomoči, a se je iz razlogov, na katere ni mogel vplivati, znašel v položaju materialne ogroženosti. Dodeli se jo za obdobje, kjer pomeni za materialno ogroženost, ki bi tajala več kot dva meseca.
- *Enkratna izredna denarna socialna pomoč* ima enake značilnosti kot izredna denarna socialna pomoč za obdobje, vendar se jo podeli v enkratnem znesku, ker gre za trenutno materialno ogroženost. Pri obeh vrstah izrednih denarnih socialnih pomoči je potrebno natančno navesti, za kakšen namen vlagatelj potrebuje denarno pomoč (nakup kurjave, šolskih potrebščin ...) in višino potrebnih sredstev. Po porabi sredstev pa je potrebno predložiti dokazilo o porabi.

4.3.1 NAČIN DODELITVE DENARNE SOCIALNE POMOČI

Denarna socialna pomoč se dodeli (CSD Ptuj, 2012):

- za določen čas (1–12 mesecev),
- trajno (osebam trajno nezmožnim za delo – po mnenju invalidskih komisij).

Do denarne socialne pomoči ni upravičena oseba, ki ne dosega minimalnega dohodka iz razlogov, na katere je mogla vplivati oziroma lahko vpliva, ali ki brez utemeljenih razlogov zavrača, se izogiba ali opušča aktivnosti, ki bi lahko oziroma lahko privedejo do zaposlitve oziroma do drugega načina izboljšanja socialnega položaja zanjo ali njene družinske člane. Denarna pomoč se ne dodeli samski osebi ali družini, ki ima prihranke oziroma premoženje, ki se upošteva po tem zakonu, ki dosega ali presega višino 53 osnovnih zneskov minimalnega dohodka (13.780,00 EUR). V letu 2012 se denarna socialna pomoč ne zmanjša, kadar ima posameznik ali družina v lasti eno stanovanje ali stanovanjsko hišo, v katerem oseba živi, in katerega vrednost je višja od vrednosti primerne stanovanja, ali ne presega ali dosega 13. 780,00 EUR (CSD Ptuj, 2012).

4.3.2 ZMANJŠEVANJE IN POVEČANJE DENARNE SOCIALNE POMOČI

4.3.2.1 Zmanjšanje denarne socialne pomoči

Center za socialno delo lahko odloči, da se denarna socialna pomoč ne dodeli ali se dodeli v nižjem znesku samski osebi ali družini, za katero je mogoče sklepati, da ji je dohodek v višini minimalnega dohodka v celoti ali delno zagotovljen, ker (ZSVarPre, 31. člen):

- ima premoženje, ki se upošteva po zakonu, ki ureja uveljavljanje pravice iz javnih sredstev, ki ne dosegajo vrednosti premoženja iz 27. člena ZSVarPre;
- je najmanj 30 dni v bolnišnici ali drugi ustanovi, v kateri ji je zagotovljena celodnevna oskrba in sama ni zavezana k plačilu ali je zavezana k delnemu plačilu stroškov, razen če je v celodnevem institucionalnem varstvu;
- živi z osebami oziroma ji pri preživljanju pomagajo osebe, ki niso družinski člani po tem zakonu ali je njeno preživetje zagotovljeno na drug način.

4.3.2.2 Povečanje denarne socialne pomoči za dodatek za pomoč in postrežbo

Denarna socialna pomoč se poveča upravičencu, ki mu je zaradi starosti, bolezni ali invalidnosti za opravljanje osnovnih življenjskih potreb nujna pomoč druge osebe in ne prejema dodatka za tujo nego in pomoč po drugih predpisih, se denarna socialna pomoč poveča za dodatek za pomoč in postrežbo (po ugotovitvah invalidske komisije pokojninskega in invalidskega zavarovanja) (CSD Ptuj, 2012).

4.3.3 IZREDNA DENARNA SOCIALNA POMOČ

Namen izredne denarne socialne pomoči (IDSP) je kritje izrednih stroškov, ki so vezani na preživljanje in jih z lastnim dohodkom ali lastnim dohodkom družine ni mogoče pokriti. Namenjena je tudi v primeru, če se oseba ali družina iz razlogov, na katere ni imela vpliva, znajde v položaju materialne ogroženosti. Dodeli se v obliki enkratnega zneska ali za obdobje od 3 do 6 mesecev. Samski osebi, ki je upravičena do varstvenega dodatka ali družini, v kateri sta dva družinska člana upravičena do varstvenega dodatka, se dodeli le za namen, ki je različen od namena dodelitve varstvenega dodatka (CSD Ljubljana-Šiška, 2012).

Izredna denarna socialna pomoč se lahko dodeli v višini dvakratnika cenzusa za dodelitev denarne socialne pomoči v koledarskem letu. Izredna denarna pomoč za daljše obdobje (od 3 do 6 mesecev) pa se lahko dodeli le v primeru elementarnih nesreč (potres, poplava, požar ...) (CSD Ptuj, 2012).

Po prejemu izredne denarne pomoči je potrebno predložiti dokazila o namenski porabi v roku 45 dni od prejema izredne denarne pomoči. V primeru, da upravičenec ne predloži dokazila o namenski porabi v določenem času, ne more uveljavljati nove pomoči 14 mesecev po mesecu prejema. Ko upravičenec prejete pomoči ne porabi v celoti za namen, za katerega mu je bila le-ta dodeljena, mora ostanek sredstev vrniti v proračun v roku 15 dni po porabi sredstev (CSD Ptuj, 2012).

Mesečna višina izredne denarne socialne pomoči od 1. 8. 2014 mesečno znaša največ 269,20 evrov za samsko osebo ali največ 834,52 evrov za družino (na primer za štiričlansko družino z dvema šoloobveznima otrokoma in brez zaposlitve). V koledarskem letu pa lahko višina izredne denarne socialne pomoči znaša največ 1.346,00 evrov za samsko osebo (5-kratnik cenzusa) ali največ 4.172,60 evrov za družino (na primer za štiričlansko družino z dvema šoloobveznima otrokoma in brez zaposlitve) (MDDSZ, 2014).

Tabela 2: Mesečno število prejemnikov izredne denarne socialne pomoči, povprečna višina pomoči ter višina izplačanih sredstev

DP za leto 2012	Mesec	Število prejemnikov	Višina sredstev	Povprečna višina IDSP
	01.01.2012	2.262	665.324	294,13
	01.02.2012	3.618	1.046.606	289,28
	01.03.2012	3.757	1.105.837	294,34
	01.04.2012	3.765	1.101.499	292,56
	01.05.2012	3.106	915.809	294,85
	01.06.2012	3.218	962.179	299
	01.07.2012	3.187	970.688	304,58
	01.08.2012	3.352	1.013.717	302,42
	01.09.2012	3.200	982.725	307,1
	01.10.2012	3.561	1.081.111	303,6
	01.11.2012	3.918	1.162.712	296,76
	01.12.2012	4.610	1.394.758	302,55
DP za leto 2013	01.01.2013	3.791	1.159.634	305,89
	01.02.2013	5.452	1.676.601	307,52
	01.03.2013	4.501	1.377.839	306,12
	01.04.2013	4.558	1.394.937	306,04
	01.05.2013	4.311	1.295.257	300,45
	01.06.2013	4.115	1.244.090	302,33
	01.07.2013	3.634	1.090.695	300,14
	01.08.2013	3.907	1.179.038	301,78
	01.09.2013	3.553	1.096.796	308,7
	01.10.2013	4.458	1.351.349	303,13
	01.11.2013	4.760	1.439.082	302,33
	01.12.2013	5.091	1.506.773	295,97
DP za leto 2014	01.01.2014	5.384	1.687.243	313,38
	01.02.2014	7.434	2.329.620	313,37
	01.03.2014	5.744	1.703.514	296,57
	01.04.2014	5.625	1.683.802	299,34
	01.05.2014	4.872	1.448.850	297,38
	01.06.2014	4.674	1.368.053	292,69
	01.07.2014	5.341	1.734.556	324,76
	01.08.2014	4.730	1.413.692	298,88
	01.09.2014	4.222	1.264.531	299,51
	01.10.2014	5.943	1.789.137	301,05
	01.11.2014	5.964	1.775.794	297,75
	01.12.2014	6.238	1.829.495	293,28
DP za leto 2015	01.01.2015	5.858	1.812.223	309,36
	01.02.2015	7.415	2.265.873	305,58

Vir: MDDSZ (2015)

V tabeli 2 so prikazani podatki o številu prejemnikov izredne denarne socialne pomoči, povprečna višina pomoči ter višina izplačanih sredstev za obdobje od 1. septembra 2012 do 1. februarja 2015. Število upravičencev do IDSP se je 1. decembra 2013 v primerjavi s 1. decembrom 2012 zvišala za 10,4 %. V decembru 2014 se je v primerjavi z letom 2013 zvišala za 22,5 %. V prvih dveh mesecih leta 2015 je število prejemnikov še naraščalo. Skupni znesek sredstev za IDSP se je v letu 2013 v primerjavi z letom 2012 povečal za 8%, v letu 2014 pa se je povečal za 21,4% v primerjavi z letom 2013 oziroma za 31,1% v primerjavi z letom 2012 (za primerjavo sem vzela mesec december v vsakem letu).

4.3.4 DODELJEVANJE IN IZPLAČEVANJE DENARNE SOCIALNE POMOČI

Do denarne socialne pomoči so upravičene osebe, ki nimajo dohodkov ali pa so ti pod zgornjo višino. Če dohodkov sploh nimajo, prejmejo navedeni znesek v celoti, sicer pa v višini razlike med lastnimi dohodki in navedenimi zneski. Poleg tega cenzusa je pri presoji upravičenosti pomembno zlasti, ali ima posameznik oziroma družina premoženje, s katerim bi se lahko preživljala, ali je uveljavljala vse druge pravice (socialna pomoč je namreč zadnja v sistemu vseh pravic, ko so že bile izčrpane vse druge možnosti za preživetje) in ali je oseba sama aktivna pri reševanju svojega problema. Slednje je pomembno zlasti za vse, ki lahko delajo in morajo biti zato prijavljeni na Zavodu RS za zaposlovanje, se vključevati v ponujene programe aktivne politike zaposlovanja ter morajo biti tudi sami aktivni pri iskanju zaposlitve. 100% socialna pomoč pripada samo osebi, ki živi sama in je ne more nihče drug preživljati ali nuditi bivanja, hrane ipd. Takih primerov je okoli 20%, vsi ostali pa dobivajo znižano denarno socialno pomoč (MDDSZ, 2009).

Tabela 3 prikazuje število vlagateljev DSP in izredne DSP po spolu vlagatelja v mesecih, po katerih se usklajujejo cene življenjskih potrebščin in po letih, in sicer od leta 2002 do leta 2011.

Tabela 3: Število izplačanih denarnih socialnih pomoči za mesec glede na spol vlagatelja

	SPOL VLAGATELJA		
	Moški	Ženska	Skupaj
	(število / %)	(število / %)	(število / %)
Jun. 11	26.091 (50,57)	25.500 (49,43)	51.591 (100)
Dec. 10	27.235 (49,65)	27.617 (50,35)	54.852 (100)
Jun. 10	26.956 (50,32)	26.612 (49,68)	53.568 (100)
Dec. 09	25.783 (48,42)	27.469 (51,58)	53.252 (100)
Jun. 09	21.641 (47,27)	24.139 (52,73)	45.780 (100)
Dec. 08	18.249 (44,86)	22.434 (55,14)	40.683 (100)
Jun. 08	17.512 (44,70)	21.668 (55,30)	39.180 (100)
Dec. 07	19.663 (43,80)	25.234 (56,20)	44.897 (100)
Jul. 07	19.696 (43,55)	25.529 (56,45)	45.225 (100)
Dec. 06	24.079 (43,86)	30.821 (56,14)	54.900 (100)
Jul. 06	25.484 (44,95)	31.207 (55,05)	56.691 (100)
Dec. 05	28.827 (45,82)	34.092 (54,18)	62.919 (100)
Jul. 05	27.329 (45,94)	32.159 (54,06)	59.488 (100)

Vir: MDDSZ (2011)

Tabela 3 je razdeljena na dve skupini, in sicer po spolu: na moški in ženski spol. S to tabelo želijo prikazati, kdo največkrat zaprosi za denarno socialno pomoč. Za vsako posebej je določen čas dveh obdobj. Že na prvi pogled je razvidno, da je več upravičencev ženskega spola kot pa moškega do decembra 2009. Po tem letu pa se je število upravičencev poistovetilo oziroma izenačilo. V prvi polovici leta 2011 je bilo celo obratno in je bilo moških prejemnikov denarne socialne pomoči za več kot 500 upravičencev več kot ženskih.

Tabela 4: Število izplačanih denarnih socialnih pomoči za mesec glede na starost vlagatelja

STAROST VLAGATELJA (v letih)									
	Do 18 (št. / %)	18-21 (št. / %)	22-26 (št. / %)	27-45 (št. / %)	46-59 (št. / %)	60-64 (št. / %)	65-79 (št. / %)	80+ (št. / %)	SKUPAJ (št. / %)
Jun. 11	42 (0,08)	3.370 (6,53)	8.799 (17,06)	23.987 (46,49)	1.2538 (24,30)	1.611 (3,12)	974 (1,89)	270 (0,52)	51.591 (100)
Dec. 10	35 (0,06)	4.027 (7,34)	10.051 (18,32)	24.629 (44,90)	12.986 (23,67)	1.696 (3,09)	1.126 (2,05)	302 (0,55)	54.852 (100)
Jun. 10	34 (0,06)	3.928 (7,33)	9.935 (18,55)	23.996 (44,80)	12.672 (23,66)	1.580 (2,95)	1.139 (2,13)	284 (0,53)	53.568 (100)
Dec. 09	41 (0,08)	4.512 (8,47)	9.882 (18,56)	22.844 (42,90)	12.780 (24,00)	1.553 (2,92)	1.332 (2,50)	308 (0,58)	53.252 (100)
Jun. 09	28 (0, 06)	3.635 (7,94)	8.230 (17,98)	19.480 (42,55)	11.529 (25,18)	1.406 (3,07)	1.183 (2,58)	289 (0,63)	45.780 (100)
Dec. 08	38 (- 0,09)	3.084 (7,58)	6.557 (16,12)	16.549 (40,68)	11.293 (27,76)	1.457 (3,58)	1.361 (3,35)	344 (0,85)	40.683 (100)
Jun. 08	40 (- 0,1)	2.931 (7,48)	6.683 (17,06)	16.034 (40,92)	10.740 (27,41)	1.309 (3,34)	1.131 (2,89)	312 (0,80)	39.180 (100)
Dec. 07	42 (- 0,1)	4.037 (9,61)	8.293 (19,74)	18.032 (42,93)	8.648 (20,59)	1.361 (3,24)	1.248 (2,97)	345 (0,82)	42.006 (100)
Jul. 07	38 (- 0,08)	3.995 (8,83)	9.210 (20,36)	18.386 (40,65)	11.052 (24,44)	1.202 (2,66)	1.046 (2,31)	296 (0,65)	45.225 (100)
Dec. 06	50 (- 0,09)	6.451 (11,75)	12.162 (22,15)	21.447 (39,07)	12.002 (21,86)	1.240 (2,26)	1.228 (2,24)	320 (0,58)	54.900 (100)
Jul. 06	50 (- 0,09)	7.511 (13,25)	13.605 (24,00)	21.565 (38,04)	11.419 (20,14)	1.141 (2,01)	1.083 (1,91)	317 (0,56)	56.691 (100)
Dec. 05	62 (- 0,1)	10.445 (16,60)	15.360 (24,41)	22.416 (35,63)	11.843 (18,82)	1.228 (1,95)	1.249 (1,99)	316 (0,50)	62.919 (100)
Jul. 05	51 (- 0,09)	9.307 (15,65)	15.071 (25,33)	21.516 (36,17)	10.992 (18,48)	1.186 (1,99)	1.078 (1,81)	287 (0,48)	59.488 (100)

Vir: MDDSZ (2011)

Pravico, da zaprosi za denarno socialno pomoč ima vsakdo ne glede na starost, spol ali družbeni status, če pa je upravičen do nje, pa o tem odloči center za socialno delo oziroma pristojni organ, ki odloča o teh zadevah. V tabeli 4 (Tabela 4: Število izplačanih denarnih socialnih pomoči za mesec glede na starost vlagatelja) so prikazani podatki glede na starost upravičencev, ki so bili v nekem določenem obdobju upravičeni do prejemanja denarne pomoči. Kot je razvidno, je tabela razdeljena na 8 starostnih skupin, in sicer do 18 let, katerih prejemnikov je tudi najmanj, saj naj bi zanje skrbeli še starši in se še šolajo, so pa tudi primeri, kjer otroci ostanejo sami in prepuščeni sami sebi in na tak način poskušajo preživeti. Nato je starostna skupina od 18 do 21 let, teh je že kar nekaj več, saj jih do tega obdobja že kar veliko konča šolanje in se ne odločijo za nadaljnje šolanje,

ampak zaposlitve še nimajo, tretja starostna kategorija je od 22 do 26 let, v katero spadajo predvsem študentje, ki so končali študij oziroma so v zaključni fazi, v fazi izdelovanja diplomskega dela, vendar nimajo več statusa in so primorani poskrbeti sami zase. Veliko je tudi takih, ki se pri teh letih odločijo že za lastno družino, službe nimajo zato pa izkoristijo denarno socialno pomoč, dokler jo lahko. Največ upravičencev do denarne socialne pomoči pa je od 27 do 45 leta starosti. Sploh v teh časih, ko je kriza zelo občutna, saj je prizadela veliko število prebivalcev. Veliko je odpuščaj in malo zaposlovanja. Mladi po končanem študiju iščejo svojo prvo zaposlitev, ki pa jo je v teh časih zelo težko dobiti. Ker niso več zavarovani po starših in so primorani sami plačevati vsa zavarovanja, zaprosijo za denarno socialno pomoč. Po 46 letu starosti se trend upravičencev do denarne socialne pomoči zmanjšuje, najmanj pa jih je v starostnem obdobju 80+, teh je le nekaj 100 ali 200 upravičencev (majhne pokojnine, ovdoveli in ostanejo sami oziroma zanje poskrbi njihova družina).

Denarna socialna pomoč je pomoč, ki se dodeli tistim prebivalcem, ki si ne morejo sami zagotoviti preživetja z delom, s pravicami iz dela ali zavarovanja, z dohodki iz premoženja ali iz drugih virov oziroma z nadomestili ali prejemki po drugih predpisih ali s pomočjo tistih, ki so jih dolžni preživljati ali na drug način.

Tabela 5: Število upravičencev do denarne socialne pomoči, po regijah v Sloveniji za mesec januar 2011

REGIJA	2011
SLOVENIJA	68.712
Osrednjeslovenska	10.755
Obalno-kraška	3.028
Gorenjska	3.721
Goriška	1.923
Savinjska	11.381
Jugovzhodna Slovenija	5.798
Pomurska	6.958
Notranjsko-kraška	1.131
Podravska	16.546
Koroška	2.544
Spodnjeposavska	2.836
Zasavska	2.091

Vir: MDDSZ (2011)

Iz zgornje tabele (tabela 5), ki prikazuje število upravičencev do denarne socialne pomoči glede na regijo, je razvidno, da največji delež prejemnikov denarne socialne pomoči predstavljajo osebe iz Savinjske (11.381) in Podravske regije (16.546). Najmanjši delež prejemnikov denarne socialne pomoči predstavljajo tisti, ki živijo na območju Notranjsko-

kraške ter Goriške regije. Iz Notranjsko-kraške regije je denarno socialno pomoč prejelo 1.131 ljudi, iz Goriške pa 1.923.

Tabela 6: Število izplačanih denarnih socialnih pomoči glede na glavni vir dohodka vlagatelja

Glavni vir dohodka vlagatelja	Število po mesecih	
	jun 2010	jun 2011
Nima dohodka	31.723	31.847
Plača	2.936	2.354
Pokojnina	2.152	1.874
Drugi prejemki po ZPIZ	1.450	1.399
Denarno nadomestilo za brezposelnost	2.454	1.740

Vir: MDDSZ (2011)

V tabeli 6 je prikazanih 5 najpomembnejših glavnih virov dohodka, ki jih imajo osebe, ki prejema denarno socialno pomoč. Prevladujejo tisti vlagatelji, ki nimajo nikakršnega dohodka, teh je bilo junija 2010 31.723, junija 2011 pa 31.847. Sledijo jim tisti, ki jim je glavni vir dohodka plača (leta 2010 – 2.936, leta 2011 – 2.354). Med najpogostejšimi petimi glavnimi viri dohodka pa se uvrščajo še pokojnine, denarna nadomestila za brezposelnost in drugi prejemki po ZPIZ-u.

V Sloveniji ima vsakdo možnost in pravico, da zaprosi za denarno socialno pomoč v kakršni koli obliki, če misli, da jo potrebuje in da je upravičen do nje. Vendar pa ni vse tako enostavno, kot je videti na prvi pogled. Da dobi pravico, mora izpolnjevati določene socialne pogoje. Prvi pogoj, da lahko upravičenec uveljavlja pravico do denarne pomoči, je ta, da mora biti prijavljen na Zavodu Republike Slovenije za zaposlovanje in mora biti aktivni iskalec zaposlitve. Ko posameznik vloži vlogo na centru za socialno delo mora predložiti izpis prometa na vseh računih vseh oseb za zadnje tri mesece pred mesecem vložitve vloge, in sicer s tem dokazuje, da nima kakršnih koli prihrankov oziroma prilivov, s katerimi bi lahko preživel sebe ali svoje družinske člane. Če vlogo vložimo v januarju 2014, pravica pa nam začne teči s februarjem 2014, moramo predložiti izpis prometa na računih za mesece oktober, november in december 2013. Če po ugotovitvenem postopku ugotovijo, da je posameznik upravičen do denarne socialne pomoči, mu jo odobrijo in ga o tem obvestijo po pošti z odločbo, ki je namenjena za to, če pa ugotovijo, da posameznik ne izpolnjuje pogojev za odobritev denarne socialne pomoči, pa mu jo z odločbo zavrnejo. V obeh primerih ima upravičenec možnost in pravico do pritožbe, vendar v določenem časovnem obdobju, in sicer je dopustna pritožba v roku 15 dni po vročitvi odločbe. Pritožbo je mogoče vložiti pisno ali ustno na zapisnik pri centru za socialno delo, pri katerem je bila vloga vložena. Kadar se vloži vloga za denarno socialno pomoč, je istočasno vložena tudi vloga za uveljavljanje subvencij in plačila za kritje do polne vrednosti zdravstvenih storitev (dopolnilno oziroma prostovoljno zdravstveno zavarovanje)

in prispevka za obvezno zdravstveno zavarovanje. Lahko pa se uveljavljajo te subvencije in plačila posebej, ne da bi istočasno vložili vlogo za denarno socialno pomoč. Ali vlagamo za denarno socialno pomoč in obenem tudi za zdravstveno zavarovanje ali pa samo za zdravstvene zavarovanje brez denarne socialne pomoči.

Pri uveljavljanju pravic iz javnih sredstev se pri ugotavljanju materialnega položaja, upoštevano z Zakonom o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev (ZUPJS) določene osebe, njihov dohodek in premoženje, razen za ugotavljanje dohodka pri ugotavljanju upravičenosti do denarne socialne pomoči in varstvenega dodatka v skladu z zakonom, ki ureja socialnovarstvene prejemke in za ugotavljanje dohodka pri ugotavljanju upravičenosti do subvencije najemnine, kritja razlike do polne vrednosti zdravstvenih storitev in plačila prispevkov za obvezno zdravstveno zavarovanje, glede katerih se uporablja zakon, ki ureja socialno varstvene prejemke (ZUPJS, 9. člen).

Osnovni znesek minimalnega dohodka na podlagi 8. člena ZSVarPre znaša 288,81 EUR in se usklajuje po zakonu, ki ureja usklajevanje transferjev posameznikom in gospodinjstvom v Republiki Sloveniji, uporablja pa se od prvega dne naslednjega meseca po uskladitvi. Ne glede na navedeno se osnovni znesek minimalnega dohodka na podlagi prvega odstavka 36. člena ZSVarPre-C, v obdobju do vključno leta, ki sledi letu, v katerem gospodarska rast preseže 2 odstotka bruto domačega proizvoda, določi v višini 265,22 EUR in se usklajuje po zakonu, ki ureja usklajevanje transferjev posameznikom in gospodinjstvom v Republiki Sloveniji, uporablja pa se od prvega dne naslednjega meseca po uskladitvi. Od 01.01.2014 se pri ugotavljanju upravičenosti do denarne socialne pomoči, varstvenega dodatka, subvencije najemnin, kritja razlike do polne vrednosti zavarovalnih storitev in plačila prispevka za obvezno zdravstveno zavarovanje uporabljajo tudi odločbe 36. člena ZSVarPre-C (Odločba o DSP, 2014).

Center za socialno delo pridobi podatke za osebo po ZUPJS po uradni dolžnosti na podlagi 51. člena istega zakona, in sicer iz obstoječih zbirk podatkov upravljavcev iz istega člena. Če center za socialno delo ugotovi, da vlagatelj izpolnjuje pogoje za pridobitev denarne socialne pomoči, pri čemer se krivdni razlogi ne upoštevajo in ni zavarovan iz drugega naslova, je v skladu s 30. členom ZUPJS upravičen do kritja prispevka za obvezno zdravstveno zavarovanje za obdobje, za katerega se uveljavlja pravica. Prva vložitev vloge traja 3 mesece in je potrebno po preteku treh mesecev ponovno vložiti vlogo, ko pa se drugič vloži pa traja 6 mesecev. Center za socialno delo sam prijavi upravičenca oziroma zavarovanca v obvezno zdravstveno zavarovanje. Za prostovoljno zdravstveno zavarovanje pa mora zavarovanec sam izdati dokazilo zavarovalnici, pri kateri ima sklenjeno prostovoljno zdravstveno zavarovanje (ZUPJS, 51. člen).

Upravičenec je v skladu z 42. členom ZUPJS centru za socialno delo dolžan sporočiti vsa dejstva, okoliščine in spremembe, ki vplivajo na upravičenost do pravice iz javnih sredstev, njeno višino in obdobje prejemanja v roku 8 dni od dneva, ko je taka sprememba nastala. Upravičenec do denarne socialne pomoči oziroma do varstvenega dodatka mora spremembe sporočiti pisno ali ustno na zapisnik. Center za socialno delo o

spremembi odloči z ustrežno odločbo v roku 30 dni od dneva, ko je prejel predlog za spremembo. Upravičenec je centru za socialno delo dolžan takoj sporočiti morebitne spremembe banke ali številke osebnega računa, na katerega se mu nakazujejo pravice iz javnih sredstev oziroma drugih okoliščin, ki so pomembne za nakazilo pravice iz javnih sredstev. Center za socialno delo lahko na podlagi 43. člena ZUPJS v roku 3 let po prenehanju upravičenosti do pravic iz javnih sredstev po uradni dolžnosti začne postopek ugotavljanja upravičenosti do pravice iz javnih sredstev, kadar ugotovi, da so nastopile okoliščine, zaradi katerih bi bilo treba izdati drugačno odločbo o upravičenosti do pravice iz javnih sredstev, ker oseba do pravice iz javnih sredstev ni bila upravičena ali je bila upravičena v nižjem znesku ali za krajše obdobje, ker je podatke prikazovala lažno ali jih je zamolčala ali ni pravočasno sporočila podatkov in ni ravnala po 42. členu tega zakona ali pa je sporočila neresnične podatke. V tem postopku izda odločbo, s katero je bila osebi priznana pravica do javnih sredstev in jo razveljavi ter ugotovi prenehanje njene upravičenosti ali določi drugo višino zneska ali pa drugo obdobje prejemanja pravice iz javnih sredstev. O spremembah iz prejšnjega odstavka odloči pristojni organ s prvim dnem naslednjega meseca po nastopu okoliščin. Če center za socialno delo ugotovi, da je oseba podatke prikazala lažno ali jih je zamolčala ali je sporočila neresnične podatke že pred oziroma ob izdaji odločbe, s katero ji je bila dodeljena pravica iz javnih sredstev ali je bila odločba izdana na podlagi drugega nedovoljenega ravnanja osebe, oseba pa do pravice iz javnih sredstev ni bila upravičena ali pa je bila upravičena v nižjem znesku ali za krajše obdobje, odločbo odpravi. V tem primeru oseba ne more uveljavljati te pravice iz javnih sredstev tri mesece po dokončanosti odločbe, s katero ji je bila odpravljena odločba o priznanju pravice oziroma polnoletni upravičenec šest mesecev po dnevu vročitve odločbe o neupravičenosti do denarne socialne pomoči ni upravičen do denarne socialne pomoči (Odločba o DSP, 2014).

Denarni prejemki se usklajujejo v skladu z Zakonom o usklajevanju transferjev posameznikom in gospodinjstvom v Republiki Sloveniji dvakrat letno, in sicer prvič v juliju, mesecu z rastjo cen življenjskih potrebščin v obdobju januar – junij tekočega leta, in drugič v januarju z rastjo cen življenjskih potrebščin za obdobje julij – december tekočega leta po podatkih Statističnega urada Republike Slovenije.

Na podlagi 42.c člena ZUPJS se upravičenec lahko odpove pravici iz javnih sredstev tudi po vročitvi odločbe, s katero mu je bila pravica priznana. V tem primeru center za socialno delo izda odločbo, s katero razveljavi odločbo o priznanju pravice, s prvim dnem naslednjega meseca, v katerem se je upravičenec odpovedal pravici ali s prvim dnem naslednjega meseca po mesecu zadnjega izplačila, če je le-to bilo izplačano po mesecu, v katerem se je upravičenec odpovedal pravici. V primeru odpovedi iz prejšnjega odstavka vlagatelj ne more uveljavljati iste pravice v obdobju, za katerega mu je bila priznana pravica in ki je bila s z odločbo iz prejšnjega odstavka razveljavljena. Ne glede na odločbo prejšnjega odstavka lahko vlagatelj vedno uveljavlja pravico do denarne socialne pomoči oziroma otroškega dodatka, če izpolnjuje pogoje za pridobitev denarne socialne pomoči (Odločba o DSP, 2014).

S 1. januarjem 2014 je prišel v veljavo nov oziroma prenovljen Zakon o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev (ZUPJS). Pojavlja se kar nekaj sprememb, zame pa je najbolj pomembna ta, da po novem zakonu ni potrebno ob dedovanju oziroma po smrti upravičenca, ki je prejemal denarno socialno pomoč za obdobje 12ih mesecev ali manj, vračati. Do zdaj je bilo potrebno to denarno socialno pomoč vrniti, od januarja 2014 pa je ni potrebno vračati in je vsakdo, ki izpolnjuje pogoje za pridobitev denarne socialne pomoči, upravičen do 12 mesecev prejemanja denarne pomoči. Zaradi česar se bo več posameznikov odločilo, da bo zaprosilo za denarno pomoč, ker jim je ne bo treba nato vračati in si bodo na tak način lažje zagotavljali vsaj delno lažje življenje. Pri ugotavljanju upravičenosti do denarne socialne pomoči, varstvenega dodatka, oprostitve plačila socialnovarstvenih storitev, pravice do kritja razlike do polne vrednosti zdravstvenih storitev in do pravice do plačila prispevka za obvezno zdravstveno zavarovanje se dohodek upošteva na način in glede na obdobje, določeno z Zakonom o socialno varstvenih prejemkih (upoštevajo se periodični dohodki, prejeti v zadnjih treh mesecih, pred mesecem vložitve vloge in v mesecu vložitve vloge ter občasni in priložnostni dohodki). Ti dohodki so (MDDSZ, 2015):

- obdavčljivi dohodki po zakonu o dohodnini, ki niso oproščeni plačila dohodnine,
- pokojninske rente in odkupne vrednosti ter dodatne starostne pokojnine,
- dohodki, prejeti na podlagi pogodbe o prostovoljnem služenju vojaškega roka, razen povračil stroškov,
- dohodki na podlagi pogodbe o vojaški službi v rezervni sestavi, razen nadomestila plače oziroma izgubljenega zaslužka in dohodkov za čas opravljanja,
- preživnina, nadomestilo preživnine in drugi tovrstni prejemki,
- nagrada skrbniku, plačilo dela rejniku,
- starševski dodatek,
- otroški dodatek (brez dodatka za enostarševsko družino in brez dodatka za otroka, ki ni vključen v vrtec, zmanjšan za 20 % višine otroškega dodatka za prvega otroka iz prvega dohodkovnega razreda (trenutno 22,86 EUR),
- denarna socialna pomoč, razen izredna denarna socialna pomoč,
- varstveni dodatek,
- državne štipendije (brez dodatkov),
- dodatek za aktivnost po predpisih, ki urejajo zaposlovanje,
- dodatek k pokojnini po zakonu, ki ureja zagotavljanje socialne varnosti slovenskim državljanom, ki so upravičeni do pokojnin iz republik nekdanje SFRJ,
- rente iz življenjskega zavarovanja,
- veteranski dodatek,
- invalidski in družinski dodatek,
- nadomestilo za invalidnost,
- sredstva za nego in pomoč ter druge oblike denarnih nadomestil, ki jih prejema oseba, za katero skrbi oseba, ki se upošteva pri ugotavljanju materialnega položaja, razen če stranka dokaže drugače, v polovični višini prejetih sredstev,
- prejemki za delo pripornikov in obsojencev,

- pomoči v obliki denarnih sredstev od invalidskih, humanitarnih organizacij in dobrodelnih ustanov, prejete kot pomoč za preživetje (upoštevajo se znesek, zmanjšan za cenzus samske osebe ali družine za denarno socialno pomoč),
- plačila za vodenje knjigovodstva na kmetijah,
- dohodki, prejeti na podlagi pogodbe o vojaški službi v rezervni sestavi, razen nadomestila plače oziroma izgubljeni zaslužek ter razen dohodkov za čas opravljanja vojaške službe (v miru ter v izrednem in vojnem stanju),
- dohodki, prejeti na podlagi pogodbe o službi v Civilni zaščiti, razen nadomestila plače,
- obdavčljivi dohodki po zakonu, ki ureja davke na dobitke pri klasičnih igrah na srečo.

Pri ugotavljanju upravičenosti do denarne socialne pomoči, pravice do kritja razlike do polne vrednosti zdravstvenih storitev, pravice do plačila prispevka za obvezno zdravstveno zavarovanje, oprostitve plačila socialnovarstvenih storitev ter prispevka k plačilu družinskega pomočnika upoštevajo tudi naslednje dohodke (MDDSZ, 2015):

- dediščino, darila, volila,
- dobitke od iger na srečo,
- izplačila iz naslova zavarovanja za primere bolezni, poškodbe, invalidnosti ter
- druge dohodke po zakonu o dohodnini, ne glede na to, ali so oproščeni plačila dohodnine.

5 DENARNA SOCIALNA POMOČ V SLOVENIJI IN TUJINI

V prejšnjih poglavjih sem predstavila, kaj je denarna socialna pomoč, kdo so upravičenci in pod katerimi pogoji so upravičeni do prejemanja denarne socialne pomoči. Na kratko sem predstavila tudi vrste denarnih pomoči, ki jih bom v tem poglavju bolj podrobno opisala. Prav tako se bom posvetila preučevanju spreminjanja denarne pomoči od leta 2003 do leta 2013, saj je v drugi polovici leta 2008 nastopila gospodarska kriza, ki je še vedno prisotna tudi v Republiki Sloveniji in poskusila ugotoviti, kako je kriza vplivala na obseg denarne socialne pomoči, ali je imela kakšen vpliv ali ne. Med posameznimi leti bom primerjala tudi število posameznikov oziroma prejemnikov denarne socialne pomoči po vrsti in koliko je znašala posamezna denarna pomoč, kdo so največkrat prejemniki in koliko časa jo prejema v povprečju. Pozanimala se bom tudi, kakšne so posledice prejemnikov do neupravičene denarne socialne pomoči in kakšno mnenje imajo ljudje na splošno o slovenskem sistemu socialne varnosti (prejemanje denarne socialne pomoči). V nadaljevanju bom predstavila, kakšni so pogoji za njeno pridobitev v Sloveniji ter kakšno je stanje na tem področju v Nemčiji, Avstriji in Republiki Hrvaški.

5.1 DENARNA SOCIALNA POMOČ V SLOVENIJI

Denarna socialna pomoč je namenjena zadovoljevanju minimalnih življenjskih potreb v višini, ki omogoča preživetje. Določena je z Zakonom o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev (Uradni list RS, št. 62/10, 40/2011), ki se je začel uporabljati 1. januarja 2012. Po Zakonu o socialnem varstvu se z denarno socialno pomočjo upravičencem zagotavljajo sredstva za zadovoljevanje minimalnih življenjskih potreb v višini, ki omogoča preživetje. Šteje se, da je preživetje omogočeno, če so upravičencu zagotovljeni dohodki, ki so po plačilu davkov in obveznih prispevkov za socialno varnost v višini minimalnega dohodka (ZSSS, 2011).

Upravičenec mora pogoje za pridobitev denarne socialne pomoči izpolnjevati ves čas prejemanja denarne socialne pomoči. Upravičenec je centru za socialno delo dolžan sporočiti vse dohodke in prejemke, prejete v času od vložitve vloge do poteka obdobja, za katerega mu je bila denarna socialna pomoč dodeljena, in dejstva ter okoliščine oziroma vse spremembe, ki vplivajo na pravico do denarne socialne pomoči, njeno višino in obdobje prejemanja (ZSV, 2007, 37. člen).

Upravičenci, ki uveljavljajo pravico do denarne socialne pomoči, so istočasno upravičeni do plačila za prispevke iz zdravstvenega zavarovanja. Tako kot obveznega zavarovanja so upravičeni do plačila dopolnilnega zdravstvenega zavarovanja.

5.1.1 POVPREČNA VIŠINA DENARNE SOCIALNE POMOČI

Denarna socialna pomoč je odvisna od višine dohodkov, števila družinskih članov, premoženja, prihrankov ter zagotovljene oskrbe in morebitnega obstoja krivdnega razloga (na primer neprijavljenost pri Zavodu RS za zaposlovanje, prestajanje zaporne kazni ...) (MDDSZ, 2015).

Tabela 7: Povprečna višina denarne socialne pomoči

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Denarna socialna pomoč za obdobje	189	194	197	204	218	223	227	232	239	248	245
Trajna denarna socialna pomoč	189	195	200	206	217	224	228	230			
Izredna denarna socialna pomoč	192	191	196	216	254	255	253	258	298	303	302
Enkratna izredna denarna socialna pomoč	194	198	203	219	239	257	252	252	298	303	

Vir: MDDSZ (2014)

Tabela 7 prikazuje povprečno višino denarne socialne pomoči. Vidimo lahko, da so bile vse oblike denarne socialne pomoči v obdobju od leta 2004 do leta 2014 najnižje leta 2004 in vse najvišje leta 2011. Enkratna izredna denarna socialna pomoč je bila najvišja leta 2013, in sicer 303 EUR in izredna denarna socialna pomoč, ki pa je bila najvišja tudi v letu 2013, in sicer 303 EUR. Denarna socialna pomoč za obdobje je bila najvišja leta 2013 in je znašala 248 EUR.

Najnižja denarna socialna pomoč za določeno obdobje je znašala 189 EUR in najvišja 248 EUR. Najnižja trajna denarna socialna pomoč je bila 189 EUR in najvišja 230 EUR. Najnižja izredna denarna socialna pomoč je bila 191 EUR (leta 2005) in najvišja 303 EUR. Najnižja enkratna izredna denarna socialna pomoč je bila v višini 194 EUR in najvišja 303 EUR.

5.1.2 POVPREČNO ŠTEVILO PREJEMNIKOV DENARNE SOCIALNE POMOČI

Povprečno število prejemnikov denarne socialne pomoči ves čas niha. Največ prejemnikov dobiva denarno socialno pomoč za določeno obdobje, najmanj prejemnikov pa ima trajno denarno socialno pomoč.

Tabela 8: Povprečno število prejemnikov denarne socialne pomoči

Denarne socialne pomoči	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Denarna socialna pomoč - za obdobje									
Povprečno mesečno število prejemnikov	43197	36355	41286	48255	46764	44418	46304	50506	8892
Denarna socialna pomoč - trajna									
Povprečno mesečno število prejemnikov	446	439	425	411	391	-	-	-	-
Izredna denarna socialna pomoč - za obdobje									
Povprečno mesečno število prejemnikov	821	969	1014	979	939	-	-	-	-
Izredna denarna socialna pomoč - enkratna									
Povprečno mesečno število prejemnikov	2764	2638	3952	4079	3557	3463	4344	5514	1106
SKUPAJ	47228	40401	46677	53724	51651	47857	50648	56020	9998

Vir: MDDSZ (2014)

V tabeli 8 je prikazano povprečno število prejemnikov določene denarne socialne pomoči. Največ prejemnikov denarne socialne pomoči je bilo leta 2014, kar 56020 in najmanj leta 2008, in sicer 40401 prejemnikov. Iz tabele je tudi razvidno, da je število prejemnikov med leti nihalo. Najnižje število prejemnikov denarne socialne pomoči za obdobje je bilo leta 2008, ko jih je bilo 36355, po tem letu pa je število prejemnikov začelo naraščati. Najmanj prejemnikov je trajne denarne socialne pomoči. Vendar se tudi tukaj vidi rahlo nihanje v številu prejemnikov. Največ jih je to obliko denarne pomoči dobivalo leta 2007, 446 prejemnikov, in najmanj leta 2011, 391 prejemnikov. Izredno denarno socialno pomoč je najmanj ljudi dobivalo leta 2007, in sicer 821, največ pa leta 2009, in sicer 1014 ljudi. Od leta 2009 naprej število prejemnikov izredne denarne socialne pomoči pada. Enkratno izredno denarno socialno pomoč je največ ljudi prejelo leta 2014, kar 5514 prejemnikov, najmanj pa leta 2008, in sicer 2638 prejemnikov. Ta oblika denarne socialne pomoči ima ves čas nihanja pri številu prejemnikov. Podatki za trajno denarno socialno pomoč in izredno denarno socialno pomoč za obdobje od leta 2012 do leta 2015, niso objavljeni, tako kot za leto 2015 so podatki samo za prva dva meseca v letu (mesec januar in februar). Za primerjavo sem vzela podatke med leti 2008 do 2014. Lahko pa iz danih podatkov za leto 2015 vidimo, da je v samo prvih dveh mesecih tega leta visoko število prejemnikov kakršne koli oblike denarne socialne pomoči.

Kot so objasnili na Ministrstvu za delo, družino in socialne zadeve, da na nekoliko nižje število prejemnikov denarne socialne pomoči v letu 2012 vpliva tudi izvajanje nove socialne zakonodaje, po kateri centri za socialno delo bolj natančno in informacijsko podprto ugotavljajo upravičenost do pomoči (preverjanje dohodkov in premoženja vlagateljev). Število izrednih denarnih socialnih pomoči se že več let giblje povprečno okoli 3.000 mesečno, z običajnim porastom v jesenskih in zimskih mesecih (izredni stroški povezani z ogrevanjem, vstopom otrok v šolo, ipd.). V zadnjih letih je bilo visoko število izrednih denarnih pomoči v nekaterih mesecih povezano z dogodki, kot so stečaji velikih podjetij in naravne nesreče (poplave, ujme) (Logar, 2013).

5.2 DENARNA SOCIALNA POMOČ V AVSTRIJI

Zavarovanje za primer brezposelnosti upravlja Zavod za zaposlovanje pod nadzorom Zveznega ministrstva za delo, socialne zadeve in varstvo potrošnikov. Zvezni urad Zavoda za zaposlovanje nadzoruje 9 deželnih uradov in 108 območnih uradov (Vaše pravice iz socialne varnosti v Avstriji, 2012).

Zvezno ministrstvo za gospodarstvo, družino in mlade je pristojni organ za upravljanje družinskih prejemkov. Davčni urad, ki jih neposredno nadzoruje to ministrstvo, pa upravlja družinske dodatke (Vaše pravice iz socialne varnosti v Avstriji, 2012).

Nadomestilo za dolgotrajno oskrbo se dodeljuje glede na potrebo po pomoči in oskrbi, ki je razdeljena v sedem kategorij. Je nadomestilo za dodatne stroške, povezane z oskrbo. Poleg tega so se zvezna država in dežela dogovorile o vzpostavitvi celovitega sistema oskrbe v obliki denarnih nadomestil in storitev. Prejemnikom pokojnine nadomestilo za oskrbo izplača pristojni sklad za pokojninsko zavarovanje ali sklad za nezgodno zavarovanje. Poleg socialnega zavarovanja in dodatka za oskrbo je na voljo sistem socialne pomoči, ki ga upravljata okrožni upravni organ in občina (Vaše pravice iz socialne varnosti v Avstriji, 2012).

Sistem na potrebe usmerjenih zajamčenih minimalnih sredstev je posodobljena različica nekdanje socialne pomoči, ki je veljala do leta 2011 (Vaše pravice iz socialne varnosti v Avstriji, 2012).

Namen na potrebe usmerjenih zajamčenih minimalnih sredstev je zagotoviti dostojno življenje osebam, ki z lastnimi sredstvi niso zmožne kriti svojih osnovnih življenjskih stroškov ali osnovnih življenjskih stroškov družinskih članov. Za ta sistem se ne plačujejo prispevki, namenjen pa je vsem prebivalcem, kar pomeni, da se zahteva stalno prebivališče v Avstriji. Med avstrijske državljane se prišteva več skupin, vključno z državljani EGP, državljani tretjih držav s posebnimi dovoljenji za prebivanje (zlasti tisti, ki imajo stalno prebivališče v EU) in begunci s priznanim statusom (Vaše pravice iz socialne varnosti v Avstriji, 2012).

Najprej se kot dohodek upoštevajo lasten dohodek iz dela ali druga nadomestila, kot sta nadomestilo za primer brezposelnosti in preživnina. Vendar pa se pri ugotavljanju dohodka upravičenca ne upoštevata nadomestilo za oskrbo in otroški dodatek. Samske osebe in gospodinjstva (družine, partnerske zveze) so lahko upravičeni do na potrebe usmerjenih zajamčenih minimalnih sredstev, ko so odvisna od njihovega dohodka. V odvisnost dajatve od dohodka je vključena tudi vrednost premoženja (Vaše pravice iz socialne varnosti v Avstriji, 2012).

Cilj minimalnega dohodka je zagotoviti dostojno življenje ljudem, ki niso sposobni kriti lastnih vsakodnevnih življenjskih stroškov ali družinskih članov, ki so socialno ogroženi. Družino sestavljajo upravičenec in njegovi vzdrževani družinski člani, zakonec ali zunajzakonski partner, ki živijo v istem gospodinjstvu (MISSOC, 2013).

Minimalni standardi so določeni za hrano, obleko, osebno higieno, gospodinjske predmete, ogrevanje in elektriko, kakor tudi za osebne potrebe za ustrezno sodelovanje v družbenem življenju. Minimalni standard za samsko osebo ali za enega od staršev je 794,91 EUR, za par z otrokom (poročen ali zunajzakonski par) znaša vsaj 1,192.36 EUR. Minimalni standard za posameznega otroka je vsaj 143,08 EUR in se med posameznimi deželami razlikuje. V minimalna sredstva je vključen tudi 25 % delež stanovanjskih stroškov. Če dejanski stroški stanovanja presegajo 25 %, se lahko dobijo dodatne ugodnosti. Zahteve za dodeljevanje dajatev se ocenjujejo s strani organa socialnega varstva na podlagi vloge (dokazila o dohodku, izkaz sredstev, premoženja). Brezposelna oseba, ki nima zadostnih sredstev za preživljanje, mora biti registrirana na uradu za delo in mora biti aktivni iskalec zaposlitve. Če se ugotovijo lažni podatki ali da upravičenec ni upravičen do socialne pomoči, jo mora v ustreznem času (najkasneje v 3 letih) vrniti, razen če se določi drugače (MISSOC, 2013).

Tabela 9: Število prejemnikov socialne pomoči (BMS) v Avstriji

ŠTEVILO PREJEMNIKOV SOCIALNE POMOČI (BMS)							
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Število prejemnikov	95.244	103.076	111.389	130.745	149.729	168.644	184.289

Vir: Ministrstvo za socialne zadeve v Avstriji (2014)

Tabela 9 prikazuje število prejemnikov socialne pomoči (BMS) v Avstriji. Največ prejemnikov denarne pomoči v Avstriji je bilo leta 2014, 184.289, in najmanj leta 95.244. Število prejemnikov denarne socialne pomoči je ves čas od leta 2008 do leta 2014 naraščalo in ne tako kot v ostalih preučevanih državah, kjer je število prejemnikov denarne socialne pomoči imelo nihanja oziroma rast in nato v nekem letu padec in kasneje spet rast, tukaj pa se je ves čas število prejemnikov povečevalo.

5.3 DENARNA SOCIALNA POMOČ NA HRVAŠKEM

Novi zakon o socialni varnosti, ki je začel veljati 1. januarja 2014, uvaja institut zajamčenega dohodka, katerega glavni namen je preprečiti položaj skrajne revščine in ohranjati socialno integracijo in preprečevanje socialne izključenosti. Do zajamčenega najnižjega dohodka so upravičene posamezne osebe ali gospodinjstva, ki nimajo zadostnih sredstev za pokrivanje svojih osnovnih potreb in si s tem denarnim zneskom zagotovijo izpolnjevanje osnovnih potreb (MSPM, 2014).

Cilj zakona o socialni varnosti je zagotoviti minimalno raven dohodka za vsakega posameznika ali družine, katerih dohodek je nižji od ravni, ki jo določa zakon. To velja predvsem za ranljive skupine oseb, kot so samske osebe, ljudje s splošnimi nezmožnostmi za delo, noseče ženske in enostarševske družine. Upravičenci do pomoči socialnega varstva (socialna pomoč) so samske osebe ali družine, ki nimajo dovolj denarja za osnovna sredstva za življenje in niso mogli zaslužiti z delom ali s povečevanjem dohodka iz premoženja ali iz drugih virov (MSPM, 2014).

Upravičenec do socialne pomoči je lahko ena oseba, družinski član ali celotna družina. Za pridobitev socialne pomoči je potrebno državljanstvo Republike Hrvaške, stalno prebivališče (izjemoma začasno prebivališče), vendar pa imajo tudi tuji državljani z dovoljenjem za prebivanje pravico do privilegijev v skladu z mednarodnimi pogodbami (MISSOC, 2013).

Pri izračunu socialne pomoči se upoštevajo vse nepremičnine, lastninske pravice in druga domača ali tuja sredstva v lasti samske osebe, družine ali člana gospodinjstva. Center za socialno varstvo se lahko odloči, da se izvzame premoženje otrok. Zneski gotovine v domači ali tuji valuti so prihranki ali denarni prihranki na osebnih računih ali varčevalnih računih in drugih domačih ali tujih sredstvih, ki pripadajo samski osebi in se upoštevajo pri izračunu socialne pomoči. Individualni dohodek ali družinski dohodek, ki je bil zaslužen v trimesečnem obdobju pred mesecem vložitve zahtevka, se tudi upošteva. Vse prihodke iz pridobitne dejavnosti, premoženja ali socialne varnosti je treba upoštevati, razen če ni določeno drugače (MISSOC, 2013).

Znesek dohodka, ki se upošteva, se zmanjša za znesek, ki ga za člana družine, ki zahteva minimalno plačevanje preživnine, ki ni član te družine.??? Tisti, ki lahko delajo, morajo biti registrirani na hrvaškem zavodu za zaposlovanje in morajo sprejeti vsako ponudbo za delo, ne glede na njihove kvalifikacije ali izkušnje, vključno z začasnim in sezonskim delom. Mesečni znesek relativnega praga revščine je določen v višini ene dvanajstine letnega zneska tveganja relativne revščine, ki jih objavi Državni statistični urad. Znesek minimalnega zneska za posamezno osebo se določa v višini 100 % osnove (v višini 800 kun), medtem ko se za gospodinjstva določi znesek, ki predstavlja znesek posameznega člana, z deležem članov gospodinjstva (MSPM, 2014):

- za starša samohranilca: 100 % (800 kn),

- za odrasle člane gospodinjstva: 60 % (480 kn),
- za otroka: 40 % (320 kn).

Center za socialno varstvo je pristojni nosilec za odmero pravic. Upravičenec mora pristojni organ obvestiti o vseh spremembah okoliščin, na katerih temelji odločitev. Kandidati morajo biti registrirani na hrvaškem zavodu za zaposlovanje kot iskalci zaposlitve. So pa tudi izjeme (MISSOC, 2013):

- osebe, ki imajo manj kot 5 let od pravice do starostne pokojnine, ki temelji na njihovi starosti ali številu let pokojninske dobe, delovne dobe, ki se uresničuje v skladu s predpisi pokojninskega zavarovanja;
- otroci do 15. leta starosti v obdobju njihovega rednega izobraževanja ali mladi odrasli do konca njihovega rednega šolanja, do njihovega 26. rojstnega dne;
- nosečnice po 12 tednu nosečnosti; mlade matere do šestega meseca po porodu; starši skrbijo za otroke do starosti enega leta za enega otroka in do tretjega leta starosti za dvojčka in do 10. leta starosti za tri ali več otrok;
- brezposelni družinski člani, ki nimajo dohodka, ki skrbijo za otroke ali odraslega družinskega člana, ki ne more skrbeti sam zase, znesek zdravstvenih storitev za tega otroka ali odraslega nadomešča institucionalno varstvo v skladu z Zakonom o socialni varnosti.

V primeru neresničnih podatkov in neupravičeno prejetih socialnih pomoči, je upravičenec dolžan povrniti vse do takrat prejete zneske socialne pomoči Centru za socialno skrb, do katerih ni bil upravičen. Za odlog plačila se lahko upravičenec dogovori za obdobje največ treh let.

Tabela 10: Število prejemnikov socialne pomoči od leta 2007 do leta 2011 v Republiki Hrvaški

	PREJEMNIK SOCIALNE POMOČI		
	SKUPAJ	Mladoletni	Polnoletni
2003	356 467	69 209	287 258
2004	382 313	70 778	311 535
2005	401 574	73 296	328 278
2006	393 033	74 931	318 102
2007	397 326	79 479	317 847
2008	392 769	80 593	312 176
2009	391 549	77 294	314 255
2010	404 306	81 433	322 873
2011	402 338	83 376	318 962

Vir: DZS (2012)

V tabeli 10 je prikazano število prejemnikov denarne pomoči v Republiki Hrvaški. Največ prejemnikov denarne socialne pomoči je bilo leta 2010, in sicer 404.306 in najmanj leta 2003, 356.467 prejemnikov. Zgornja tabel prikazuje tudi število posameznih skupin prejemnikov, in sicer mladoletne in polnoletne prejemnike denarne socialne pomoči. Največ je seveda polnoletnih prejemnikov, najmanj pa mladoletnih. Največ polnoletnih prejemnikov je bilo leta 2005, in sicer 328.278 prejemnikov, najmanj pa leta 2003, 287.258 prejemnikov. Mladoletnih pa je bilo največ leta 2011, 83.376, in najmanj leta 2003, 69.203 prejemnikov. Število prejemnikov tako mladoletnih kot polnoletnih ves čas niha, narašča in pada. Tako je število mladoletnih prejemnikov od leta 2003 do leta 2008 postopoma naraščalo, leta 2009 se je zmanjšalo, nato pa se je leta 2010 število prejemnikov povečalo za malo več ko 4.000 prejemnikov in v naslednjem letu se je še povečalo. Število polnoletnih pa ves čas niha.

5.4 DENARNA SOCIALNA POMOČ V NEMČIJI

Vsakdo, ki se znajde v hudi stiski ali položaju, ki ga sam ne more rešiti, kar pomeni, da vsaka oseba, ki si z lastnimi finančnimi sredstvi ali fizičnimi sredstvi ali s pomočjo tretje osebe ne more zagotoviti ustreznega premoženja za preživetje, lahko zaprosi za denarno socialno pomoč. Osebe, mlajše od 65 let, ki se niso sposobne preživljati same ter so začasno nezmožne za delo, prejmejo dajatev, ki se imenuje pomoč za preživetje. Osebe, stare 18 let in več ter osebe po dopolnjenem 65 letu, trajno nezmožne za delo, lahko zaprosijo za zjamčeni minimalni dohodek. Če oseba, stara od 18 let do 65 let, prejema denarno socialno pomoč v obdobju delovne aktivnosti, mora biti prijavljena kot iskalka zaposlitve. Denarna socialna pomoč je komplementarna vsem ostalim socialnim finančnim transferjem in se odobri kot zadnja možnost. Zagotavlja sredstva za najnujnejše življenjske potrebe. Za dodelitev tega prejemka se upošteva dohodek in premoženje osebe, ki vloži vlogo za dodelitev denarne socialne pomoči, upošteva pa se tudi dohodek in premoženje zakonca ali partnerja (Lebensunterhalt, 2010).

Pomoč za preživetje ali denarna socialna pomoč je namenjena za ljudi, ki so začasno nezmožni za delo. Nezmožnost za delo pa je najpogosteje posledica bolezni. Do pomoči za preživetje so upravičeni tudi otroci, mlajši od 15 let, ki ne živijo v skupnosti z osebo, ki ima zaposlitvijo. To so lahko otroci, ki živijo s svojimi starimi starši ali otroci, ki živijo v rejniški družini (Sozialamt Nürnberg, 2014).

Višina pomoči za preživetje od 1. januarja 2013 (MISSOC, 2013):

- 382 € za osebe, ki živijo same ali za starše samohranilce,
- 345 € za zakonca ali zunajzakonska partnerja in živita skupaj,
- 224 € za otroke, mlajše od 6 let,
- 255 € za otroke, stare med 6 in 14 let,
- 283 € za otroke od 14 leta starosti dalje.

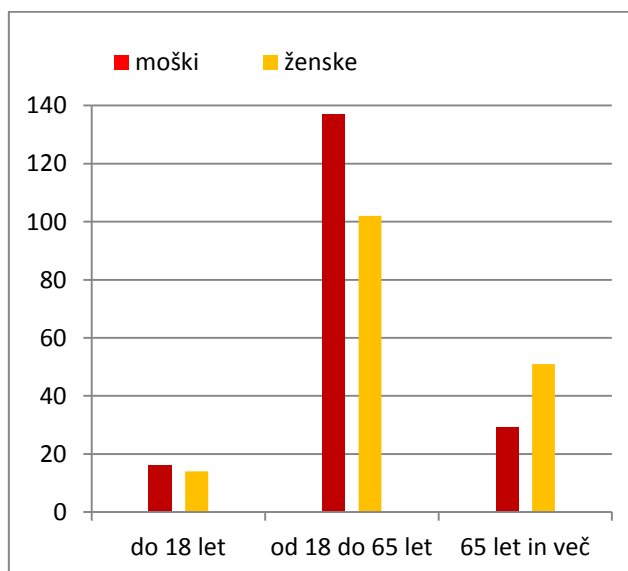
Standardne stopnje pa se lahko povečajo z dodatki (Vaše pravice iz socialne varnosti v Nemčiji, 2012):

- dodatek za posebne potrebe nekaterih skupin (npr. otrok, enostarševskih družin, nosečnic, oseb, ki zaradi določene bolezni potrebujejo posebno prehrano itd.);
- enkratna pomoč, ki ni vključena v standardno stopnjo kor pavšalni znesek, na primer za osnovna oblačila (tudi v primeru nosečnosti in rojstva) ali osnovno stanovanjsko opremo (tudi gospodinjski aparati);
- izobraževalni sveženj za otroke in mlade vključuje zlasti potrebe, povezane s šolskimi izleti, osebnimi šolskimi potrebščinami, prevoz v šolo, subvencionirano šolsko prehrano, športnimi in kulturnimi dejavnostmi ter dejavnostmi v prostem času in v nekaterih primerih podpora pri učenju/študiju.

Oseba lahko za pomoč zaprosi, kadar dohodek in premoženje ne zadostujeta za pokritje njenih življenjskih potreb. Za dohodek se štejejo pokojnina, dodatek za zaposlitev (plača), preživnina in obresti. V dohodek se štejejo hiša oziroma nepremičnine, avtomobili, gotovina, sredstva na računih. Obstoječa sredstva se ne upoštevajo v dohodek, če ne presegajo naslednjih zneskov (Sozialamt Nürnberg, 2014):

- za samsko osebo 1.600 €, od 60. leta 2.600 €,
- dodatnih 614 € za zakonca ali življenjskega partnerja.

Grafikon 2: Prejemniki socialne pomoči glede na spol in starost vlagatelja v Nemčiji

Vir: DESTATIST (2013)

Grafikon 2 prikazuje število prejemnikov glede na spol v letu 2012 in glede na starost, prejemnikov denarne socialne pomoči. V letu 2012 je v Nemčiji prejelo denarno socialno pomoč okoli 343.000 ljudi, v letu 2011 pa 332.000, kar pomeni, da se je število prejemnikov povečalo za 11.000 oziroma za 3,3 % v primerjavi s preteklim letom. V primerjavi z letom 2010 in 2011 pa se je število prejemnikov v letu 2011 povečalo za 3,9

% v primerjavi s preteklim letom (Zvezni urad za statistiko, 2013). Iz grafa je tudi razvidno, da je bilo v letu 2012 približno enako število prejemnikov enega in drugega spola. Razlike so samo po starostni kategoriji, in sicer pod 18 let in od 18 let pa do 65 let, kjer je bilo več prejemnikov moškega spola, nad 65 let pa je bilo več prejemnic denarne socialne pomoči.

Tabela 11: Število prejemnikov denarne pomoči za preživljanje v Nemčiji

LETO	Na splošno	Letna	Pogodbe	
		sprememba	Izven ustanov	V objektih
		v %		
2005	271 501	X	79 337	192 164
2006	303 869	11,9	80 312	223 557
2007	312 477	2,8	88 459	224 018
2008	324 961	4	92 320	232 641
2009	313 912	- 3,4	92 750	221 162
2010	319 362	1,7	98 354	221 008
2011	331 758	3,9	108 215	223 543
2012	342 640	3,3	112 585	230 055
2013	370 275	8,1	122 376	247 899

Vir: ZSU, 2014

Število prejemnikov denarne pomoči za preživljanje v Nemčiji se je prav tako spreminjalo kot v preostalih preučevanih državah. Tako je bilo največ prejemnikov denarne pomoči za preživljanje leta 2013, in sicer 370.275 prejemnikov, najmanj pa leta 2005, 271.501. Od leta 2005 do leta 2008 je število pomoči potrebnih ljudi naraščalo, nato pa je leta 2009 padlo. Od leta 2009, ko je število prejemnikov denarne pomoči za preživljanje upadlo, je nato ves čas do leta 2013 naraščalo. Od leta 2010 do leta 2013 je bilo za 8 % več pomoči potrebnih. Nemčija pa deli prejemnike denarne pomoči za preživljanje na dve skupini, in sicer na prejemnike v objektih in na prejemnike izven ustanov. Največ ljudi, ki prejemajo pomoč za preživljanje so ljudje v ustanovah, največ takih prejemnikov je bilo leta 2013, 247.899, in najmanj leta 2005, 192.164 prejemnikov. Število prejemnikov ves čas niha. Leta 2009 in leta 2010 jih je bilo skoraj enako, v letu 2009 jih je bilo za samo 156 prejemnikov več kot leta 2010. Število prejemnikov izven ustanov pa je vse od leta 2005 pa do leta 2013 postopoma naraščalo, brez vmesnega upada in nato rasti. Tako je bilo leta 2005 najmanj (79.337) in leta 2013 največ (122.376) prejemnikov denarne pomoči za preživljanje.

6 PRIMERJAVA MED SLOVENIJO IN IZBRANIMI DRŽAVAMI EU

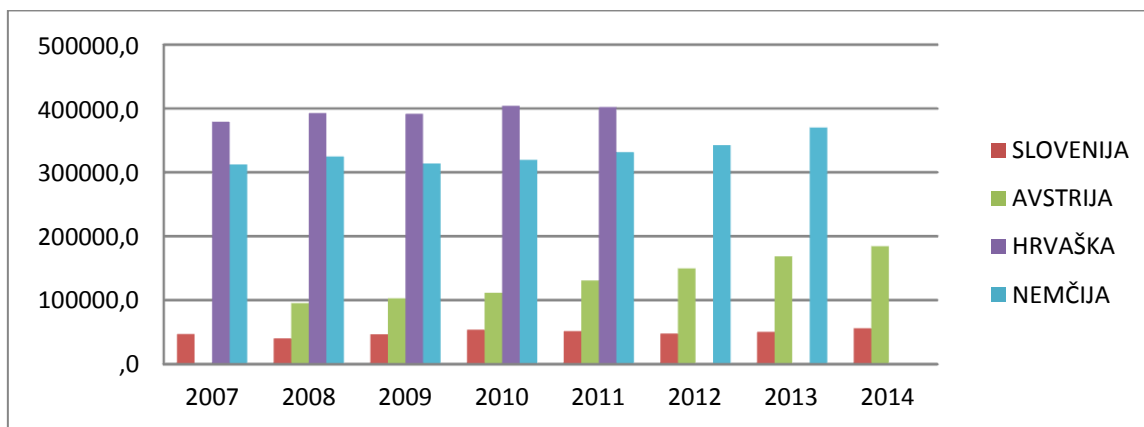
Tako kot se države med seboj razlikujejo po številu prejemnikov se tudi po številu celotnega prebivalstva. V tem poglavju bom prikazala, koliko prejemnikov denarne socialne pomoči ima posamezna država v nekem letu glede na število vseh prebivalcev in te podatke za enostavnejšo razlago oziroma za enostavnejši pregled prikazala še v odstotkih. Te podatke bom pridobila tako, da bom število prejemnikov denarne socialne pomoči pomnožila s 100 in nato pridobljen rezultat delila s številom vseh prebivalcev izbrane države ($\text{ŠT. PREJEMNIKOV DSP} * 100 / \text{ŠTEVILO PREBIVALCEV} = \%$).

Tabela 12: Prejemniki denarne socialne pomoči v izbranih državah članicah EU v primerjavi s celotno državno populacijo

LETO/DRŽAVA	SLOVENIJA	AVSTRIJA	HRVAŠKA	NEMČIJA
2007	47.228	-	379.326	312.477
2008	40.401	95.244	392.768	324.961
2009	46.677	103.076	391.549	313.912
2010	53.724	111.389	404.306	319.362
2011	51.651	130.745	402.338	331.758
2012	47.857	149.729	-	342.640
2013	50.648	168.644	-	370.274
2014	56.020	184.289	-	-
ŠTEVILO PREBIVALCEV	2 061 085	8 507 798	4 246 700	80 780 00

Vir: Lasten

Tabela 12 prikazuje vse preučevane države, število prejemnikov denarne socialne pomoči za posamezno leto in število vseh prebivalcev določene države. S tem sem želela prikazati na bolj pregleden način, koliko prejemnikov denarne pomoči ima posamezna država in število prebivalcev v primerjavi z drugimi državami. Tako lahko vidimo, da ima Slovenija najmanj prebivalcev in tudi najmanj prejemnikov denarne socialne pomoči. Nemčija pa ima največ prebivalcev, vendar pa nima tudi največ prejemnikov pomoči, čeprav bi mislili, da je tako. Največ prejemnikov pomoči v sorazmerju s številom prebivalcev ima Republika Hrvaška. Avstrija ima tudi glede na število ljudi v državi kar majhen delež prejemnikov denarne pomoči.

Grafikon 3: Prejemniki denarne socialne pomoči v izbranih državah članicah EU

Vir: Lasten

Tabela 13: Odstotek prejemnikov denarne socialne pomoči v primerjavi s celotno populacijo izbranih držav EU

LETO/DRŽAVA	SLOVENIJA	AVSTRIJA	HRVAŠKA	NEMČIJA
2007	2		9	0,38
2008	2	1	9	0,40
2009	2	1	9	0,39
2010	3	1	10	0,39
2011	3	2	9	0,41
2012	2	2		0,42
2013	2	2		0,45
2014	3	2		

Vir: Lasten

V tabeli 13 so združeni podatki iz tabele 12 in iz grafikona 3. Podatke sem pretvorila v odstotke za enostavnejšo predstavitev, koliko prejemnikov denarne pomoči ima posamezna preučevana država glede na število celotne populacije v državi. V Sloveniji je bilo med leti 2007 do leta 2009 2 % prebivalcev, ki je prejelo denarno pomoč, od leta 2010 do leta 2014 pa se je povečalo število prejemnikov za 2 %, in sicer jih je prejelo denarno pomoč 3 % vseh prebivalcev. Slovenija kot država z najmanjšim številom prebivalcev ima v primerjavi z ostalimi državami majhen odstotek prejemnikov denarne pomoči. V Avstriji od 1 % od leta 2011 do leta 2014 je prejelo denarno pomoč 2 % vseh prebivalcev. Hrvaška, ki ima 1-krat več prebivalcev kot Slovenija ima zelo velik odstotek prejemnikov denarne pomoči, in sicer se giblje med 9 % in 10 %. V Nemčiji pa se odstotek prejemnikov ves čas giblje pod 0,5%, kar je za državo z največjim deležem prebivalcev zelo malo. Po teh podatkih lahko sklepamo, da je kriza imela najmanj vpliva v Nemčiji, največ pa na Hrvaškem.

Bruto domači proizvod (BDP) je najpogosteje uporabljeno merilo splošnega obsega gospodarstva, izvedeni kazalniki, kot je BDP na prebivalca, na primer v evrih ali prilagojen za razlike v ravneh cen pa se pogosteje uporabljajo za primerjavo življenjskih standardov ali za spremljanje procesa konvergence po vsej Evropski uniji (EU). Rast BDP v EU-28 se je leta 2008 znatno upočasnila, BDP pa se je leta 2009 zaradi svetovne finančne in gospodarske krize precej zmanjšal. Raven BDP se je leta 2010 zvišala, tok razvoja pa se je v letih 2011, 2012 in 2013 še nadaljeval (čeprav vse počasneje (Eurostat, 2015).

Tabela 14: Izdatki za socialno zaščito, izraženi v % BDP in v EUR na prebivalca

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Nemčija	30	29,90	28,70	27,70	28	31,50	30,60	29,40	29,50
EUR/preb	8120,5	8071,0	7994,2	7976,7	8093,4	8751,8	8801,0	8662,3	8862,0
.	6	5	8	8	6	9	3	3	9
Hrvaška	:	:	:	:	18,80	20,80	21,10	20,60	21,10
EUR/preb					1801,1		1820,8	1774,9	1755,3
.	:	:	:	:	5	1852,7	8	4	5
Avstrija	29	28,80	28,30	27,90	28,50	30,70	30,60	29,80	30,20
EUR/preb	8564,8	8588,0	8694,2	8799,4	9055,9	9467,1		9386,1	9464,5
.	1	6	6	6	3	3	9549	4	6
Slovenija	23,30	23	22,70	21,30	21,40	24,20	25	25	25,4
EUR/preb	3237,7	3306,3	3429,8	3422,4	3503,5	3722,5		3778,5	3678,2
.	9	7	2	7	5	2	3765,1	3	8

Vir: EUROSTAT (2015)

V tabeli 15 je prikazan odstotek BDP, ki ga posamezna država nameni za socialno zaščito in koliko znaša na prebivalca v EUR. Najmanjši odstotek BDP za socialno zaščito in s tem tudi najmanj na prebivalca nameni Hrvaška. Ker za leto 2013 ni podatkov in se je s tem letom Hrvaška pridružila ostalim državam članicam EU, imamo podatke za pretekla leta. V letu 2008 je tako namenila Hrvaška 18,80 % BDP za socialno zaščito oziroma 1801,15 EUR na prebivalca. Stopnja BDP se je vsako leto višala. Leta 2009 je bilo 20,80 % oziroma 1852,7, leta 2010 21,10 % (1820,88 EUR), leta 2011 20,60 % (1774,49 EUR), delež, namenjen socialni zaščiti se je v primerjavi z preteklim letom zmanjšal, leta 2012 pa je država namenila 21,10 % oziroma 1755,35 evrov za socialno zaščito. V Sloveniji se delež BDP, ki je namenjen za socialno zaščito, z leti stopnjuje in je leta 2012 znašal 25,4 % (3678,28 EUR na prebivalca). Najnižja pa je bila leta 2007, ko je BDP znašal 21,30 % (3422,47 EUR na prebivalca), v letu 2008 je bilo podobno kot v letu 2007. Od leta 2008 pa se je delež BDP za socialno zaščito povečeval. Največ za socialno zaščito nameni Avstrija, takoj za njo pa Nemčija. V Avstriji je bil največji delež BDP namenjen za socialno zaščito leta 2009, 30,70 % (9467,13 EUR na prebivalca), najmanjši pa je bil leta 2007 in sicer 27,90 (8799,46 EUR na prebivalca). V Nemčiji pa je bil najvišji leta 2009, 31,50 % (8751,89 EUR na prebivalca), najnižji pa leta 2007, ko je znašal 27,70 % oziroma 7994,28 EUR na prebivalca.

7 ZAKLJUČEK

Gospodarska in finančna kriza sta tako kot Republiko Slovenijo prizadeli tudi vse ostale države Evropske unije in države sveta. V svetu je iz dneva v dan več revnih in lačnih ljudi, ki se borijo za svoj obstanek in preživetje. Najbolj sta krizo prizadeli delovno aktivno prebivalstvo, saj je zaradi vpliva krize veliko ljudi postalo brezposelnih in brez glavnega vira za preživetje. Veliko družin je bilo odvisnih od plače posameznika ali od enega ali obeh staršev. Številne družine se zaradi nerednega vira dohodkov težko preživljajo, zato zaprosijo za pomoč državo, da jim vsaj malo olajša način življenja. Glavni krivec za povzročitev krize so bile Združene države Amerike, kjer se je zlomil nepremičninski trg oziroma kot mu pravijo nekateri, da je počil mehurček. Nepravilno razpolaganje s krediti in brezglavim kupovanjem nepremičnin je prišlo do zloma gospodarskega in finančnega trga. Te posledice so se razširile po vsem svetu kot tudi po Evropi, posledice pa čutimo tudi v Sloveniji.

Slovenija kot socialna država nudi svojim državljanom socialno zaščito in določene pravice iz socialne zaščite. Poznamo socialno varnost in socialno varstvo. V sistem socialnega varstva spada tudi denarna socialna pomoč. Denarna socialna pomoč je pravica, do katere so upravičeni vsi državljani Republike Slovenije, vendar pa morajo izpolnjevati določene pogoje, ki so določeni za izkoriščanje teh pravic. Ena od pravic do denarne socialne pomoči je tudi pravica do enkratne socialne pomoči, ki pa se razlikuje od denarne socialne pomoči. Denarna socialna pomoč se lahko določi za neko obdobje (3 mesece, 6 mesecev ali za obdobje 12 mesecev) ali pa je lahko trajna za posameznike, ki so trajno nezmožni za delo in si sami zaradi bolezni ne morejo zagotavljati minimalnih standardov za preživetje (invalidi). Izredna denarna pomoč pa je enkratna pomoč v enkratnem znesku, za katerega posameznik zaprosi zaradi tveganja, da bi ostal brez določene stvari oziroma da ne bi ostal brez ogrevanja, elektrike, vode ali pa potrebuje pomoč pri nakupu šolskih potrebščin za šoloobvezne otroke in si sam zaradi nizkega dohodka tega ne more zagotoviti. Ko se posameznik odloči zaprositi za izredno denarno pomoč, se mora zavedati, da v primeru, da v določenem časovnem obdobju, ki mu je določen, ne predloži določene dokumentacije kot dokazila, za kaj je porabil ta denarna sredstva, mora to denarno pomoč vrniti.

Na začetku diplomskega dela smo postavili 4 hipoteze. V tem delu diplomskega dela preverjamo pravilnost postavljenih hipotez na podlagi zbranih podatkov.

- Hipoteza 1: Vpliv krize se opazi na vseh socialno varstvenih področjih, saj je država zmanjšala in tudi vzela nekatere pravice iz javnih sredstev. Spremenila je zakonodajo o državni štipendiji za dijake in študente in o otroškem dodatku. V preteklosti sta se lahko uveljavljali obe pravici istočasno, sprememba pa je bila, da se otroški dodatek uveljavlja samo do 18 leta starosti, s tem pa so dijaki izgubili pravico do državne štipendije, ki jo lahko uveljavljajo šele ko dopolnijo 18 let, s tem pa izgubijo pravico do otroškega dodatka. Spremenili so zakonodajo in s tem

tudi zmanjšali zneske. Z decembrom 2013 pa se ponovno lahko uveljavljata obe pravici, vendar pa se znesek razdeli na dva dela, in sicer en del je otroški dodatek, drugi del pa državna štipendija. Denarna socialna pomoč se ni zmanjšala, ampak se je povečalo število prosilcev. Povečale pa so se cene življenjskih potrebščin. Na podlagi tega se hipoteza potrjuje.

- Hipoteza 2: Znesek denarne socialne pomoči, ki ga dobi posameznik, je odvisen od posameznikovega premoženja in prihrankov, ki jih ima. Cenzus denarne socialne pomoči pa je odvisen od rasti cen življenjskih potrebščin. Znesek za denarno socialno pomoč se usklajuje dvakrat letno z indeksom rasti življenjskih potrebščin (v mesecu juniju in decembru). Na podlagi tega se hipoteza ovrže.
- Hipoteza 3: Do denarne socialne pomoči so upravičeni vsi državljani Republike Slovenije, ki izpolnjujejo pogoje za pridobitev pravice iz javnih sredstev. Tudi tujci, ki prebivajo v Sloveniji in državljani EU. Da pa posameznik prejme denarno socialno pomoč, mora dosegati določene pogoje, ki jih postavi država. Ne sme imeti premoženja, mora biti brez prihrankov in lastnega dohodka ali imeti prenizek dohodek, s katerim bi lahko posameznik preživel sebe ali družinske člane, ki niso sposobni sami poskrbeti zase. Upravičeni so tudi invalidi, ki so trajno nezmožni za delo. Na podlagi tega se hipoteza ovrže.
- Hipoteza 4: Tako kot v Sloveniji ima kriza vpliv na socialne transferje po vsem svetu in tudi v državah članicah EU. Vsak posameznik bi mislil, da če ima kriza vpliv na obseg denarne socialne pomoči v smislu povečanja ali pomanjšanja zneska, s katerim je določena minimalna oziroma cenzus denarne socialne pomoči, vendar pa temu ni tako, saj ima kriza v največji meri vpliv na obseg povečanja prosilcev in prejemnikov denarne socialne pomoči. Na podlagi tega se hipoteza potrjuje.

Tudi v državah EU poznajo sistem denarne socialne pomoči, ki naj bi zagotavljal minimalne standarde za preživetje, vendar pa jo vsaka država poimenuje po svoje. Vsem pa je skupno to, da morajo posamezniki izpolnjevati določene pogoje, ne smejo imeti premoženja, raznih prihrankov in morajo biti brez lastnih sredstev za preživljanje samega sebe ali svojih družinskih članov. Vsaka država ima svoj cenzus, svoje pogoje in načine dodeljevanja in izplačevanja. Vsem pa je skupno tudi to, da se je v teh kriznih časih povečalo število brezposelnosti in s tem tudi število prosilcev in upravičencev do socialne pomoči. Skupno pa je vsem tudi to, da morajo biti upravičenci registrirani v bazi iskalcev zaposlitve in morajo prav tako biti aktivni pri iskanju zaposlitve.

LITERATURA IN VIRI

LITERATURA

1. Bubnov – Škoberne, A. (2010). *Pravo socialne varnosti*. Ljubljana: GV založba.
2. Čok, M. (2007). *Javne finance v Sloveniji*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
3. Odločba o denarni socialni pomoči, 2014.
4. Kalčič, M. (1996). *Socialna varnost: zbirka predpisov z uvodnimi pojasnili*. Ljubljana : Zavod Republike Slovenije za varstvo pri delu.
5. Rus, V. (1990). *Socialna država in družba blaginja*. Ljubljana: DOMUS.
6. Samuelson P., Nordhaus, W. (2002). *Ekonomija*. Ljubljana: GV založba
7. Vodovnik, Z. (2003). *Poglavje iz delovnega in socialnega prava*.
8. Vodovnik, Z. (2013). *Normativni temelji delovnih in socialnih razmerij*. Ljubljana: GV Založba.

PRAVNI PREDPISI

9. (2013). SLOVENIJA. Zakoni itd. Delovno in socialno pravo. Zakon o socialnem varstvu (ZSV). Zakon o socialno varstvenih prejemkih (ZSVarPre).
10. (2008). SLOVENIJA. Zakoni itd. predpisi s področja delovnega prava in socialne varnosti. Zakon o socialnem varstvu (ZSV). Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev (ZUPJS-A). Uradni list RS, št. 40/2011.

VIRI

11. Burger A. (10. 7. 2010). Javne finance in vloga države v gospodarstvu predlogi reform za svobodnejši in bogatejši jutri. Pridobljeno iz: <http://www.svetilnik-slovenija.org/publikacije/2010/javne-finance-in-vloga-drzave-v-gospodarstvu-predlogi-reform-za-svobodnejši-in-bogatejši-jutri>
12. CSD Ljubljana – Šiška (25. 3. 2014). Denarna socialna pomoč. Pridobljeno iz: <http://www.csd-lj-siska.si/prejemki/denarnePomoci.asp>
13. CSD PTUJ (28. 1. 2014). Denarna socialna pomoč. Pridobljeno iz: <http://csd-ptuj.si/ng/sl/2-denarna-socialna-pomoc>
14. DELO. (19. 5. 2015). Pridobljeno iz: <http://www.delo.si/druzba/delova-borza-dela/povprecna-starost-delovno-aktivnega-prebivalstva-narasla-na-42-let.html?iskalnik=aktivno%20prebivalstvo>
15. DELO. (15. 7. 2015). Pridobljeno iz: <http://www.delo.si/gospodarstvo/finance/gospodarska-rast-odpira-vrata-vecjim-pravicam.html>
16. DESTATIS Statistisches Bundesamt, (2014). Hilfe zum Lebensunterhalt: 8 % mehr Leistungsempfänger im Jahr 2013. Pridobljeno 15. 7 2015 iz: https://www.destatis.de/DE/PresseService/Presse/Pressemitteilungen/2014/10/PD14_373_221.html

17. DZS (2012). Pridobljeno 19. 5. 2015 iz:
http://www.dzs.hr/Hrv_Eng/CroInFig/croinfig_2013.pdf
18. EUROPEAN COMMISSION. (2013). Pridobljeno 19. 5. 2015 iz:
<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=815>
19. EUROPEAN COMMISSION, 2014. Your rights country by country (Nemčija, Avstrija, Hrvaška). Pridobljeno 19. 5. 2015 iz:
<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=858&langId=en>
20. EVROPSKA KOMISIJA. (19. 5. 2015). Pridobljeno iz:
http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/csr2015/cr2015_slovenia_sl.pdf
21. EUROSTAT. (2014). Pridobljeno 19. 5. 2015 iz:
http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Glossary:European_Union_%28EU%29
22. EUROSTAT (19. 5. 2015). Pridobljeno iz:
<http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tps00099&plugin=1>
23. EUROSTAT. (19. 5. 2015). Pridobljeno iz:
<http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&plugin=1&language=en&pcode=tps00098>
24. Fermes, N. (2013). Prava ureditev. Pridobljeno 25. 3. 2014 iz:
http://nada.ferme.si/files_2013/PRAVO-PRAVNA-UREDITEV.pdf
25. Finančnislovar. (2009-2011). Javne finance. Pridobljeno 25. 3. 2014 iz:
<http://www.financnislovar.com/definicije/javne-finance.html>
26. IUS CARITAS (2004). Socialne zaščita in socialno zavarovanje. Zapiski iz predavanja. Pridobljeno 25. 3. 2014 iz:
http://www.google.si/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=7&ved=0CEQQFjAG&url=http%3A%2F%2Fpravna.net%2Fstatic%2F_u%2Ffiles%2F2010%2F02%2Fb5792f6fce9b67cce268ed9744974b25.doc&ei=0AVWVeqgAYemU9iVgIgO&usq=AFQjCNEZH1eWJB3AFmgKaoZMY_pHc5al_Q&sig2=iUwloFVuzT6lFTZ2qJGXvQ&bvm=bv.93564037,d.d24
27. Ive, M. (2011). Do Europe's Minimum Income Schemes Provide Adequate Shelter against the Economic Crisis and How, If at All, Have Governments Responded? Pridobljeno 30. 1. 2014 iz: <http://ftp.iza.org/dp6264.pdf>.
28. Koren, M. (2009). Diplomsko delo: Vpliv finančno-gospodarske krize na farmacevtsko industrijo – primer Krka d.d. Pridobljeno 25. 3. 2014 iz:
<http://www.cek.ef.uni-lj.si/UPES/koren442.pdf>
29. Leskošek, V., Trbanc, M. (2009). Sistem minimalnega dohodka. Pridobljeno 30. 1. 2014 iz: <http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=9042&langId=sl>
30. Logar, P. (2013). Denarna socialna pomoč. Pridobljeno 5. 5. 2014 iz:
<http://mojaleta.si/Clanek/Denarna-socialna-pomoc-513>
31. MISSOC (16. 8. 2015). Comparative Tables Database. Pridobljeno iz:
<http://www.missoc.org/MISSOC/INFORMATIONBASE/COMPARATIVETABLES/MISSOCDATABASE/comparativeTableSearch.jsp>
32. MDDSZ (2009). Informacije o denarnih socialnih pomočeh in ugodnostih ter subvencijah, do katerih so upravičeni prejemniku denarne socialne pomoči ter

- druge koristne informacije. Pridobljeno 5. 5. 2014 iz:
http://www.mdds.gov.si/nc/si/medijsko_sredisce/novica/article/1966/6217/
33. MDDSZ. (2011). Število izplačanih denarnih socialnih pomoči za mesec glede na glavni vir dohodka vlagatelja. Pridobljeno 5. 5. 2014 iz:
http://www.mdds.gov.si/si/uveljavljanje_pravic/statistika/denarna_socialna_pomo_c/
34. MDDSZ. (2013). Denarna socialna pomoč. Pridobljeno 28. 1. 2014 iz:
http://www.mdds.gov.si/si/delovna_podrocja/sociala/denarna_socialna_pomoc/
35. MDDSZ. (2013). Nova socialna zakonodaja. Pridobljeno 28. 1. 2014 iz:
http://www.mdds.gov.si/si/uveljavljanje_pravic/nova_socialna_zakonodaja/zupjs_faq/#c18058
36. MDDSZ (2014). Socialna. Pridobljeno 11. 6. 2015 iz:
http://www.mdds.gov.si/si/delovna_podrocja/sociala/
37. MDDSZ. (17. 8. 2015). Nova socialna zakonodaja. Pridobljeno iz:
http://www.mdds.gov.si/si/uveljavljanje_pravic/nova_socialna_zakonodaja/
38. MSPM. (2012). Pridobljeno 10. 6. 2015 iz:
http://www.mspm.hr/djelokrug_aktivnosti/socijalna_skrb/statisticka_izvjesca/godisnje_izvjesce_2012
39. MSPM. (2014). Pridobljeno 10. 6. 2015 iz:
http://www.mspm.hr/djelokrug_aktivnosti/socijalna_skrb/zajamcena_minimalna_naknada
40. NPSV. (2011). Pridobljeno 5. 5. 2014 iz:
http://www.mdds.gov.si/fileadmin/mdds.gov.si/pageuploads/dokumenti__pdf/np_sv_11_20_pr_080711.pdf
41. Oprčkal B. (19. 5. 2015). Slovenija z 2,6-odstotno gospodarsko rastjo, sledijo višji družinski in socialni prejemki. Pridobljeno iz:
http://www.siol.net/novice/gospodarstvo/2015/02/gospodarska_rast.aspx
42. Planinc, T. (2010). Diplomsko delo: Vpliv svetovne gospodarske in finančne krize na Slovenijo. Pridobljeno 6. 5. 2014 iz: <http://dkum.uni-mb.si/Dokument.php?id=15020>
43. PSI. (2013). Resolucija o nacionalnem programu socialnega varstva za obdobje 2013-2020 (ReNPSV13-20). Pridobljeno 5. 5. 2014 iz:
<http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=NACP68>
44. RTV SLO. (5. 6. 2015). Slovenija je imela lani 2.6 odstotno gospodarsko rast. Pridobljeno iz: <http://www.rtvlo.si/gospodarstvo/slovenija-je-imela-lani-2-6-odstotno-gospodarsko-rast/359304>
45. SCSD. (2011 – 2013). Pridobljeno 1. 5. 2015 iz: <http://www.scsd.si/rezultati-iskanja.html?keywords=denarna+socialna+pomo%C4%8D>
46. SVRZ. (2013). Pridobljeno 1. 5. 2014 iz:
http://www.arhiv.svrez.gov.si/si/delovna_podrocja/priprava_strategije_razvoja_slovenije_2013_2020/javna_razprava/socialna_varnost/
47. Sozialministerium. (2014). Sozialdaten-monitoring – 13. Pridobljeno 22. 5. 2015 iz:
http://www.sozialministerium.at/cms/site/attachments/2/5/0/CH2172/CMS1268220843353/sozialdaten-monitoring_-_13._bericht.pdf

48. Sozialministerium. (2014). Sozialdatenmonitoring Krise. Pridobljeno 22. 5. 2015 iz: http://www.sozialministerium.at/site/Soziales/Allgemeine_Sozialpolitik/Sozialmonitoring_Krise/
49. SOZIALAMT NÜRNBERG. (2014). Pridobljeno 22. 5. 2015 iz: <http://www.nuernberg.de/internet/sozialamt/>
50. SURS. (2012). Povprečno mesečno število prejemnikov denarne socialne pomoči in povprečna višina denarne socialne pomoči. Pridobljeno 28. 1. 2014 iz: http://www.stat.si/letopis/2013/10_13/10-12-13.html
51. SURS. (2013). Slovenija v številkah. Pridobljeni 28. 1. 2014 iz: http://www.stat.si/publikacije/pub_slovenija.asp
52. SURS. (22. 5. 2015). BDP se je v 3. četrtletju 2014 povečal za 3,2 %. Pridobljeno iz: <https://twitter.com/StatSlovenija/status/538266515259555840/photo/1>
53. STATISTIKA AUSTRIA. (2012). Sozialhilfe. Pridobljeno 22. 5. 2015 iz: http://www.statistik.at/web_de/statistiken/soziales/sozialleistungen_auf_landesebene/sozialhilfe/index.html
54. STATISTISCHES BUNDESAMT. (2013). Pridobljeno 22. 5. 2015 iz: https://www.destatis.de/DE/PresseService/Presse/Pressemitteilungen/2013/10/PD13_362_221.html
55. Strban, G. (2011). Delavci in delodajalci Pridobljeno 28. 1. 2014 iz: <http://www.revijappravnik.si/sl/Iz+vsebine/Izvirni+znanstveni+%C4%8Dlanek/121/Pravni+vidiki+nove+ureditve+sistema+socialnega+varstva>
56. UMAR, (2010). Pridobljeno 19. 7. 2015 iz: <http://www.umar.gov.si/>
57. URADNI LIST (2013). Resolucija o nacionalnem programu socialnega varstva za obdobje 2013–2020 (ReNPSV13–20), Stran 4668. Uradni list RS, št. 39/2013. Pridobljeno 30. 1. 2014 iz: <http://www.uradni-list.si/1/content?id=113130>
58. Vaše pravice iz socialne varnosti v Avstriji (2012). Pridobljeno 19. 5. 2015 iz: http://ec.europa.eu/employment_social/empl_portal/SSRinEU/Your%20social%20security%20rights%20in%20Austria_sl.pdf
59. Vaše pravice iz socialne varnosti v Nemčiji (2012). Pridobljeno 19. 5. 2015 iz: http://ec.europa.eu/employment_social/empl_portal/SSRinEU/Your%20social%20security%20rights%20in%20Germany_sl.pdf
60. VLADA RS. (2009). Globalna kriza: Prizadevanje EU za oživitev gospodarstva. Pridobljeno 5. 5. 2014 iz: <http://www.evropa.gov.si/si/vsebina/novice/aktualne teme/2009/globalna-kriza-prizadevanja-eu-za-ozivitev-gospodarstva/>
61. ZRSZ. (2011). Letno poročilo ZRSZ 2011. Pridobljeno 17. 5. 2015 iz: http://www.ess.gov.si/_files/3851/LETNO_POROCILO_ZRSZ_2011.pdf
62. ZRSZ. (2013). Letno poročilo 2013. Pridobljeno 17. 5. 2015 iz: http://www.ess.gov.si/_files/6063/letno_porocilo_2013.pdf
63. ZRSZ. (2014). Leto poročilo 2014. Pridobljeno 17. 5. 2015 iz: http://www.ess.gov.si/_files/6909/letno_poslovno_porocilo_2014.pdf
64. ZRSZ. (17. 5. 2015). Trg dela v številkah. Pridobljeno 17. 5. 2015 iz: http://www.ess.gov.si/trg_dela/trg_dela_v_stevilkah

65. ZSSS. (5. 5. 2014). Sistem socialnega varstva v Sloveniji. Pridobljeno iz:
http://sindikatzsss.si/index.php?option=com_content&view=article&id=279:sistem-socialnega-varstva-v-sloveniji&catid=46:splona-vsebina&Itemid=149

